

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту
Завідувачка кафедри
Уханова І.О.

“26” травня 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини»
на тему:

**«ЕФЕКТИВНІСТЬ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ»**

Виконавець:

студентка 43 групи ФМЕ

Ізіменко Руслана Андріївна _____
(підпис)

Науковий керівник:

Ст. викладач кафедри МЕВ

Гусенко Ольга Сергіївна _____
(підпис)

Одеса – 2025 рік

АНОТАЦІЯ

Ізіменко Р. А. Ефективність транскордонного співробітництва України в умовах євроінтеграції.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини». Одеський національний економічний університет – Одеса 2025 р.

Бакалаврська робота складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є транскордонне співробітництво прикордонних регіонів України в умовах євроінтеграції.

У роботі розглянуто сутність та основні напрямки транскордонного співробітництва; визначено значення євроінтеграційних процесів для розвитку транскордонної співпраці; охарактеризовано сучасні форми транскордонного співробітництва.

Здійснено огляд основних програм транскордонного співробітництва між Україною та країнами ЄС; проаналізовано економічні та соціальні результати транскордонної співпраці у прикордонних регіонах України; визначено основні проблеми та бар'єри, що перешкоджають його ефективному розвитку.

Досліджено перспективи удосконалення співпраці між Україною та ЄС у контексті євроінтеграції, надано рекомендації щодо використання європейського досвіду для розвитку транскордонної співпраці; розглянуто інструменти покращення інфраструктурного та економічного розвитку прикордонних регіонів; запропоновані стратегії подолання бар'єрів та проблем у транскордонній співпраці між Україною та ЄС.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, євроінтеграція, прикордонні регіони, міжнародна співпраця, економічний розвиток, регіональна інтеграція, європейські програми, ефективність співробітництва, бар'єри розвитку, перспективи розвитку.

ANNOTATION

Фамілія, ім'я. Effectiveness of cross-border cooperation of Ukraine in the conditions of European integration.

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in specialty 292 «International Economic Relations" under the educational program "International Economic Relations». Odessa National University of Economics - Odessa 2025

The bachelor thesis consists of three sections. The object of the study is cross-border cooperation of the border regions of Ukraine in the conditions of European integration.

The paper examines the essence and main directions of cross-border cooperation; determines the importance of European integration processes for the development of cross-border cooperation; characterizes modern forms of cross-border cooperation.

The main programs of cross-border cooperation between Ukraine and the EU countries are reviewed; the economic and social results of cross-border cooperation in the border regions of Ukraine are analyzed; the main problems and barriers that hinder its effective development are identified.

The prospects for improving cooperation between Ukraine and the EU in the context of European integration are studied, recommendations are provided on the use of European experience for the development of cross-border cooperation; instruments for improving the infrastructure and economic development of border regions are considered; strategies for overcoming barriers and problems in cross-border cooperation between Ukraine and the EU are proposed.

Keywords: cross-border cooperation, European integration, border regions, international cooperation, economic development, regional integration, European programs, effectiveness of cooperation, development barriers, development prospects.

ЗМІСТ

ВСТУП 4

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ **Ошибка!**

Закладка не определена.

1.1. Поняття та сутність транскордонного співробітництва **Ошибка!**

Закладка не определена.

1.2. Євроінтеграційні процеси: значення для розвитку транскордонної співпраці **Ошибка! Закладка не определена.**

1.3. Сучасні форми транскордонного співробітництва **Ошибка!**

Закладка не определена.

Висновки до розділу 1 **Ошибка! Закладка не определена.**

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС **Ошибка! Закладка не определена.**

2.1. Огляд основних програм транскордонного співробітництва між Україною та країнами ЄС **Ошибка! Закладка не определена.**

2.2. Економічні та соціальні результати транскордонної співпраці у прикордонних регіонах **Ошибка! Закладка не определена.**

2.3. Проблеми та бар'єри транскордонного співробітництва в умовах євроінтеграції **Ошибка! Закладка не определена.**

Висновки до розділу 2 **Ошибка! Закладка не определена.**

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ **Ошибка!**

Закладка не определена.

3.1. Використання європейського досвіду для розвитку транскордонної співпраці **Ошибка! Закладка не определена.**

3.2. Інструменти покращення інфраструктурного та економічного розвитку прикордонних регіонів **Ошибка! Закладка не определена.**

3.3. Стратегії подолання бар'єрів та проблем у транскордонній співпраці між Україною та ЄС **Ошибка! Закладка не определена.**

Висновки до розділу 3 **Ошибка! Закладка не определена.**

ВИСНОВКИ **Ошибка! Закладка не определена.**

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 72

ВСТУП

Актуальність кваліфікаційної роботи. Одним із важливих аспектів сучасного розвитку міжнародних економічних відносин України є транскордонне співробітництво в умовах євроінтеграції. У процесі інтеграції до Європейського Союзу транскордонне співробітництво відіграє значну роль у забезпеченні стабільного розвитку прикордонних регіонів, зміцненні економічних зв'язків, а також сприяє культурному та соціальному обміну. Ця форма співробітництва дозволяє державам ефективніше використовувати ресурси, розвивати інфраструктуру та стимулювати економічне зростання у прикордонних зонах.

В умовах сучасних євроінтеграційних процесів Україна прагне посилити співпрацю з країнами Європейського Союзу, зокрема у сфері економіки, торгівлі та інфраструктури. Однак ефективність транскордонного співробітництва стримується низкою проблем, таких як недостатній рівень інвестицій, бюрократичні бар'єри, різниця у рівнях розвитку інфраструктури та економіки прикордонних регіонів. Вивчення цих питань є актуальним для покращення взаємодії між країнами-сусідами та підвищення ефективності співробітництва.

Мета і задачі дослідження. Метою даної роботи є аналіз ефективності транскордонного співробітництва в умовах євроінтеграції та розробка рекомендацій щодо його вдосконалення.

Відповідно до мети дослідження були поставлені та вирішені наступні задачі:

- розглянуто теоретичні аспекти транскордонного співробітництва в умовах євроінтеграції;
- визначити сучасні форми транскордонного співробітництва;
- проаналізовано основні програми транскордонного співробітництва між Україною та країнами ЄС;
- дослідити економічні та соціальні результати транскордонної співпраці у прикордонних регіонах;
- визначити проблеми та бар'єри транскордонного співробітництва в умовах євроінтеграції;
- дослідити перспективи розвитку транскордонного співробітництва в контексті євроінтеграційних процесів.

Об'єктом дослідження є транскордонне співробітництво прикордонних регіонів України в умовах євроінтеграції.

Предметом дослідження є теоретико-методичні основи та практичні аспекти ефективності транскордонного співробітництва в умовах євроінтеграції.

Методи дослідження. У процесі написання роботи використовувалися такі **методи** дослідження: системного аналізу, порівняльного аналізу, статистичний метод, а також методи структурного аналізу і синтезу. Це дозволило комплексно оцінити ефективність транскордонного співробітництва та запропонувати рекомендації щодо його покращення.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі акти України та Європейського Союзу, аналітичні матеріали, статистичні дані, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних фахівців, а також офіційні звіти про реалізацію транскордонних проектів.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи опубліковано тези.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (72 найменування).

Загальний обсяг роботи становить 95 сторінок. Основний зміст викладено на 88 сторінках. Робота містить 20 рисунків, 5 таблиць.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

1.1. Поняття та сутність транскордонного співробітництва

Транскордонне співробітництво є однією з ключових складових регіональної інтеграції, яка має значний вплив на сучасні міжнародні відносини. Воно сприяє вирішенню спільних соціальних, економічних та екологічних проблем прикордонних регіонів і забезпечує сталий розвиток цих територій. В умовах євроінтеграції транскордонне співробітництво набуває особливої ваги, оскільки стає інструментом для зміцнення зв'язків між країнами на рівні прикордонних територій і сприяє інтеграції суспільств і економік.

Згідно з Європейською рамковою конвенцією про транскордонне співробітництво територіальних громад або влади (Мадридська конвенція 1980 року), транскордонне співробітництво визначається як будь-які спільні дії або заходи, що вживаються місцевими або регіональними органами влади в сусідніх країнах з метою посилення добросусідських зв'язків. Це співробітництво включає різноманітні сфери: економіку, інфраструктуру, екологію, соціальні та культурні аспекти. Основна мета таких заходів полягає у створенні умов для гармонійного розвитку прикордонних територій та підвищенні якості життя населення [3].

Транскордонне співробітництво активно підтримується в рамках спеціальних програм Європейського Союзу, зокрема через Європейські територіальні програми співпраці (Interreg), які фінансуються з європейських фондів. Метою цих програм є стимулювання співпраці між прикордонними регіонами держав-членів ЄС та сусідніх країн, таких як Україна. Важливою складовою транскордонної співпраці є створення єврорегіонів, які виступають платформами для взаємодії між регіонами з різних країн, забезпечуючи обмін досвідом і ресурсами.

Сутність транскордонного співробітництва полягає у розвитку партнерських відносин між прикордонними регіонами різних країн для досягнення спільних цілей. Основні принципи цього співробітництва включають добровільність, взаємовигідність, субсидіарність (вирішення проблем на місцевому рівні) та дотримання законодавства і суверенітету країн-учасниць. Особливе значення має подолання перешкод, які створюються внаслідок наявності національних кордонів. Це стосується не тільки фізичних бар'єрів, таких як митні процедури або транспортна інфраструктура, але й правових та культурних відмінностей, які можуть обмежувати вільний рух людей, товарів та послуг [8].

Одним із ключових завдань транскордонного співробітництва є гармонізація політик та стандартів між сусідніми країнами з метою покращення економічної та соціальної інтеграції. Це передбачає співпрацю в різних сферах, таких як захист довкілля, розвиток спільних транспортних систем, підтримка малого та середнього бізнесу, охорона здоров'я, освіта та наука. Транскордонна співпраця також сприяє розвитку туризму, культурних обмінів та збереженню історичної спадщини регіонів, що є важливим для соціальної інтеграції населення.

В умовах євроінтеграції транскордонне співробітництво стає важливим механізмом для адаптації країн, які прагнуть приєднатися до Європейського Союзу, до європейських стандартів. Для таких країн, як Україна, транскордонна співпраця з країнами-членами ЄС є важливою складовою процесу інтеграції в європейську спільноту. Важливо, що транскордонна співпраця дозволяє країнам-аспірантам на шляху до членства у ЄС поступово адаптувати свої економічні, правові та соціальні структури до стандартів ЄС, отримуючи технічну та фінансову допомогу.

Європейська політика щодо розвитку транскордонного співробітництва базується на ідеї, що розвиток прикордонних регіонів є необхідною умовою для зменшення соціально-економічних розривів між різними частинами Європи. Програми, такі як Interreg, спрямовані на підтримку проектів з

розвитку інфраструктури, створення спільних економічних зон, покращення екологічного стану прикордонних територій, а також підвищення рівня життя населення цих регіонів. Такі програми надають фінансову підтримку для вирішення проблем, з якими стикаються прикордонні регіони, і сприяють зміцненню їхньої економіки.

Одним із важливих аспектів транскордонного співробітництва є його роль у вирішенні спільних проблем, таких як незаконна міграція, контрабанда, екологічні катастрофи, епідемії та терористичні загрози. Спільна координація дій між країнами дозволяє підвищити ефективність заходів щодо реагування на такі виклики, що особливо важливо для прикордонних регіонів. Наприклад, транскордонне співробітництво в рамках екологічних ініціатив дозволяє спільно боротися з наслідками забруднення довкілля або природними катастрофами [33].

Для прикордонних регіонів транскордонне співробітництво має особливе значення, оскільки воно допомагає вирішувати специфічні проблеми, які часто неможливо ефективно розв'язати лише на національному рівні. Такі проблеми, як недостатній розвиток інфраструктури, обмежений доступ до ринків і ресурсів, а також високий рівень безробіття можуть бути значно полегшені через співпрацю з сусідніми регіонами по інший бік кордону. Спільна робота дозволяє об'єднувати ресурси, залучати інвестиції та стимулювати економічний розвиток на локальному рівні.

Окрім економічних переваг, транскордонне співробітництво сприяє соціальній та культурній інтеграції населення прикордонних регіонів. Воно створює умови для реалізації спільних освітніх програм, культурних заходів та спортивних змагань, що сприяє зміцненню соціальних зв'язків між громадами по обидва боки кордону. Особливе значення має співпраця у сфері освіти, адже спільні освітні програми та наукові дослідження сприяють обміну знаннями, підвищенню професійної компетенції та підготовці нових кадрів для роботи в умовах глобалізованої економіки.

Транскордонне співробітництво також відіграє важливу роль у зниженні бар'єрів між народами, що проживають на прикордонних територіях. Зменшення культурних, мовних та соціальних бар'єрів сприяє зміцненню взаєморозуміння та зниженню соціальної напруги, що може виникати через історичні або політичні розбіжності. У цьому контексті важливими є ініціативи, спрямовані на розвиток туризму, культурного обміну та збереження історичної спадщини. Завдяки транскордонній співпраці країни можуть разом зберігати та популяризувати свою історичну та культурну спадщину, що не лише сприяє туристичному розвитку, а й допомагає зберегти національну ідентичність [12].

Для України транскордонне співробітництво є важливим механізмом, що сприяє її інтеграції до Європейського Союзу. Воно дозволяє країні поступово адаптуватися до європейських стандартів та створює умови для зміцнення зв'язків з країнами-членами ЄС. Участь у транскордонних проектах та програмах надає можливість Україні отримувати технічну та фінансову допомогу, необхідну для реформування її економічних та правових інститутів відповідно до європейських вимог.

Отже, транскордонне співробітництво є невід'ємною складовою регіональної політики та євроінтеграційних процесів. Воно дозволяє забезпечити сталий розвиток прикордонних територій, сприяє інтеграції економік різних країн та створює можливості для вирішення спільних проблем. В умовах євроінтеграції транскордонне співробітництво відіграє важливу роль у зміцненні зв'язків між сусідніми країнами та сприяє поступовій інтеграції України до європейського простору.

1.2. Євроінтеграційні процеси: значення для розвитку транскордонної співпраці

Євроінтеграція – це процес поступового зближення країн, що прагнуть стати частиною Європейського Союзу, до його політичних, економічних, правових та соціальних стандартів. Основною метою цього процесу є

досягнення гармонійної інтеграції, яка забезпечує стабільний розвиток економіки, сприяє політичній стабільності, розвитку демократії та захисту прав людини. Євроінтеграція включає не лише економічні аспекти (вільна торгівля, єдиний ринок, фінансова інтеграція), а й правові реформи, які наближають національне законодавство до стандартів ЄС, соціальне зближення через впровадження європейських соціальних стандартів, а також посилення політичних відносин.

Для України, яка обрала шлях Євроінтеграції, цей процес є визначальним фактором модернізації її економіки, правової системи та соціальної політики. Зокрема, для прикордонних регіонів Євроінтеграція сприяє підвищенню інтенсивності транскордонної співпраці, покращенню інфраструктури, збільшенню інвестицій та зміцненню культурних зв'язків з країнами ЄС.

Процес Євроінтеграції проходить кілька основних етапів:

Перший етап включає підписання Угод про асоціацію та вільну торгівлю з ЄС. Це перший крок до інтеграції, який включає угоди про політичну асоціацію та економічне співробітництво. Україна підписала таку Угоду в 2014 році, що стало важливим етапом у зближенні країни з ЄС.

Другий етап це гармонізація національного законодавства зі стандартами ЄС. Після підписання угод країни проводять правові реформи, зокрема в галузях економіки, торгівлі, екології, працевлаштування та охорони прав споживачів.

Третій етап - інтеграція до європейського єдиного ринку, цей етап включає поступове відкриття ринків, забезпечення вільного руху товарів, послуг, капіталу та робочої сили між країнами ЄС і країнами, що інтегруються.

Четвертий етап - фінансова та технічна підтримка з боку ЄС, країни, які прагнуть вступити до ЄС або знаходяться на шляху Євроінтеграції, отримують фінансову підтримку у вигляді програм розвитку, таких як Interreg або Європейський інструмент сусідства (ENI). (Рис.1.2.)



Рис. 1.2. Процес євроінтеграції.

Джерело: складено автором за [29]

Крім того, ЄС забезпечує технічну підтримку для модернізації інфраструктури, підвищення ефективності державного управління та сприяння інноваціям. Для підтримки транскордонного співробітництва в межах ЄС діють спеціальні інституційні механізми, які спрямовані на розвиток прикордонних регіонів та сприяння співпраці між сусідніми країнами.

Інституційні механізми Європейського Союзу є ключовими для підтримки та розвитку транскордонного співробітництва між країнами-членами та їх сусідами. Вони спрямовані на вирішення економічних, соціальних, екологічних та інфраструктурних проблем, що виникають на прикордонних територіях, і забезпечують фінансову, технічну та політичну підтримку для країн, які прагнуть інтеграції до ЄС [14].

Європейська Комісія є одним із головних виконавчих органів Європейського Союзу, який відповідає за реалізацію політики ЄС, включно з транскордонним співробітництвом. Комісія координує різні програми, спрямовані на розвиток регіональної політики, і забезпечує фінансування для проєктів, які сприяють інтеграції прикордонних регіонів. Генеральний

директорат з регіональної та міської політики (DG REGIO) відповідає за реалізацію програми Interreg, яка є основним інструментом підтримки транскордонного співробітництва в ЄС. Комісія також підтримує розвиток інфраструктурних та інноваційних проєктів, забезпечуючи фінансування для регіонів, які мають найбільші потреби.

Комітет регіонів (CoR) є консультативним органом ЄС, який представляє інтереси регіонів та місцевих влад. Він відіграє важливу роль у формуванні політики ЄС щодо транскордонного співробітництва, надаючи рекомендації щодо розвитку прикордонних регіонів. Комітет регіонів забезпечує діалог між регіонами різних країн та сприяє розвитку європейської політики з урахуванням специфічних потреб прикордонних територій. CoR також сприяє розвитку співробітництва через спільні проєкти між місцевими органами влади, покращуючи взаєморозуміння та обмін досвідом [31].

Окреме місце серед механізмів підтримки транскордонного співробітництва в межах ЄС посідають програми фінансування транскордонних проєктів, серед них можемо виділити такі.

Interreg – це програма ЄС, що сприяє розвитку регіонів через підтримку транскордонної співпраці. Вона забезпечує фінансування проєктів у сферах інфраструктури, економічного розвитку, охорони довкілля та соціальної інтеграції. Interreg є одним із найбільш важливих фінансових інструментів ЄС для підтримки транскордонного співробітництва. Програма діє з 1990 року і спрямована на посилення співпраці між регіонами Європи через фінансування проєктів, які сприяють спільному розвитку прикордонних територій. Interreg охоплює три основні напрями, серед яких.

Транскордонне співробітництво (Interreg A) – це найважливіший напрям, що сприяє розвитку зв'язків між регіонами, які розташовані по різні боки кордону. Програми в рамках цього напрямку фінансують проєкти в галузі інфраструктури, освіти, охорони здоров'я, екології, інновацій та туризму.

Транснаціональне співробітництво (Interreg B) – цей напрям сприяє співпраці між більшими регіонами, що охоплюють кілька країн. Його мета – вирішення спільних проблем, таких як охорона довкілля, транспорт, інновації та кліматичні зміни.

Міжрегіональне співробітництво (Interreg C) – забезпечує платформу для обміну досвідом і найкращими практиками між усіма регіонами Європи. Це сприяє поширенню інноваційних рішень та підвищенню ефективності місцевого управління. (Рис.1.2.2)



Рис. 1.2. Основні напрями програми Interreg.

Джерело: складено автором за [25]

Програма Interreg фінансується через Європейський фонд регіонального розвитку (ERDF), який забезпечує значні фінансові ресурси для реалізації спільних проєктів між прикордонними регіонами.

Європейський фонд регіонального розвитку (ERDF) – фонд, спрямований на зменшення регіональних дисбалансів та розвиток прикордонних регіонів через фінансування інноваційних та інфраструктурних проєктів. ERDF фінансує проєкти, що стосуються інфраструктурного розвитку, підтримки малого та середнього бізнесу, інновацій, енергетики, охорони навколишнього середовища та покращення

соціальної сфери. Одним з важливих аспектів діяльності ERDF є підтримка транскордонних проектів, які спрямовані на вирішення спільних економічних та соціальних проблем [36].

Європейський інструмент сусідства (ENI) – спеціально створений для підтримки сусідів ЄС, включаючи Україну. Він спрямований на зміцнення відносин та інтеграції прикордонних регіонів з країнами-членами ЄС. ENI фінансує проекти, спрямовані на покращення управління кордонами, стимулювання економічного розвитку, охорону навколишнього середовища та розвиток інфраструктури. Важливим компонентом програми є підтримка транскордонних ініціатив між країнами-членами ЄС та їхніми сусідами, що сприяє зниженню соціально-економічних диспропорцій та підвищенню стабільності в регіоні [28].

Ці механізми дозволяють прикордонним регіонам залучати значні фінансові ресурси для розвитку місцевих економік та покращення інфраструктури, що позитивно впливає на економічне зростання.

Євроінтеграційні процеси мають значний вплив на національні законодавчі зміни, особливо в контексті гармонізації стандартів між країнами, що прагнуть інтеграції до ЄС, і Європейським Союзом. Для того щоб прикордонне співробітництво було ефективним, країни повинні адаптувати своє законодавство до європейських стандартів, що стосуються економіки, екології, інфраструктури, соціальної політики та прав людини.

Наприклад, Україна в рамках Угоди про асоціацію з ЄС зобов'язалася гармонізувати своє законодавство з ключовими положеннями європейського права (*acquis communautaire*). Це включає: гармонізацію стандартів якості продукції та безпеки, уніфікацію митних процедур, що спрощує переміщення товарів через кордони, запровадження екологічних стандартів, які відповідають директивам ЄС щодо захисту довкілля.

Гармонізація стандартів в свою чергу дозволяє знизити бар'єри для торгівлі та стимулює розвиток транскордонної співпраці. Окрім цього,

законодавчі реформи створюють більш стабільні та передбачувані умови для інвестицій у прикордонні регіони, що сприяє економічному розвитку.

Євроінтеграція сприяє суттєвому економічному розвитку прикордонних регіонів. Завдяки фінансовій підтримці та участі в програмах транскордонного співробітництва прикордонні регіони отримують доступ до нових ринків, інвестицій та інноваційних технологій. Результатом є створення нових робочих місць, покращення транспортної інфраструктури, зростання малого та середнього бізнесу та підвищення якості життя місцевих жителів.

Участь у програмах, таких як Interreg, сприяє залученню інвестицій у розвиток інфраструктури, зокрема доріг, мостів, прикордонних переходів та логістичних центрів. Це допомагає підвищити конкурентоспроможність регіонів і сприяє зростанню експортного потенціалу [5].

Крім того, економічний розвиток стимулюється через підтримку малого та середнього бізнесу, який отримує можливості для участі у спільних проєктах з партнерами з країн ЄС. Завдяки цьому покращується доступ до фінансових ресурсів, технологій та нових ринків.

Таким чином, євроінтеграційні процеси мають величезне значення для розвитку транскордонного співробітництва. Вони сприяють гармонізації стандартів, полегшенню законодавчих бар'єрів, економічному зростанню та соціальній інтеграції прикордонних регіонів. Європейські інституції та програми фінансової підтримки відіграють важливу роль у стимулюванні цих процесів, роблячи транскордонну співпрацю ефективним інструментом для інтеграції та економічного зростання.

1.3. Сучасні форми транскордонного співробітництва у сучасній міжнародній економіці

Транскордонне співробітництво (ТКС) у сучасній міжнародній економіці набуває все більшого значення, оскільки сприяє сталому розвитку прикордонних регіонів, посиленню економічних, культурних та соціальних

зв'язків між країнами, особливо в умовах євроінтеграційних процесів. Основні форми ТКС охоплюють різноманітні механізми взаємодії між суб'єктами прикордонних територій, які спрямовані на вирішення спільних проблем та використання спільних можливостей.

Однією з найбільш розповсюджених форм ТКС є єврорегіони. Єврорегіон – це інституційно оформлене утворення, що об'єднує прикордонні території двох або більше країн з метою розвитку спільних проєктів у сферах економіки, культури, екології та соціальної політики. Ця форма співпраці передбачає створення міждержавних структур, які сприяють розвитку спільної інфраструктури, активізації ділової активності та розширенню ринку праці. Наприклад, Єврорегіон «Карпати» об'єднує прикордонні регіони України, Польщі, Словаччини та Угорщини і спрямований на спільні проєкти в галузях екології, туризму та інфраструктури. Завдяки такій співпраці вдалося реалізувати низку проєктів щодо захисту навколишнього середовища та розвитку транспортної мережі в регіоні [19].

Другою важливою формою ТКС є спільні проєкти розвитку інфраструктури, що реалізуються за підтримки міжнародних фінансових організацій, таких як Європейський інвестиційний банк або Програма транскордонного співробітництва ЄС (Interreg). Ці проєкти спрямовані на поліпшення інфраструктури у прикордонних районах, розвиток доріг, залізниць, портів і аеропортів, а також на створення нових економічних зон для підприємництва. Наприклад, за підтримки програми Interreg було реалізовано ряд проєктів щодо модернізації доріг і пунктів пропуску на кордоні між Україною та Польщею, що значно підвищило економічну активність у регіоні.

Ще однією формою є міжнародні консорціуми та асоціації підприємств, які сприяють розвитку економічних зв'язків між прикордонними регіонами. Створення таких об'єднань дозволяє підприємствам з різних країн об'єднувати ресурси та досвід для досягнення спільних цілей, наприклад, у

сфері сільського господарства, виробництва або енергетики. У рамках таких консорціумів розробляються нові бізнес-моделі, що дозволяють ефективно використовувати природні та людські ресурси прикордонних територій. Яскравим прикладом є спільні українсько-угорські та українсько-польські проєкти у сфері відновлюваної енергетики, зокрема будівництво вітрових електростанцій у Закарпатській області.

Транскордонні кластери — це форма співробітництва, при якій підприємства, наукові установи та урядові органи з прикордонних регіонів кількох країн об'єднуються для підвищення конкурентоспроможності в окремих секторах економіки. Кластери зосереджені на конкретних галузях, таких як машинобудування, ІТ, аграрний сектор чи туризм, і дозволяють учасникам використовувати спільні ресурси для інновацій та розвитку нових продуктів [32].

У транскордонних кластерах реалізується синергетичний ефект, коли учасники об'єднують знання, технології та капітал, що дозволяє їм досягати більшого результату, ніж якби вони діяли поодиночі. Така кооперація створює умови для обміну досвідом та створення нових інноваційних рішень, що підвищує загальну продуктивність та ефективність.

У Європі відомим прикладом є транскордонний кластер в області автомобілебудування між Францією, Німеччиною та Швейцарією (Automobile Cluster Upper Rhine), де автомобільні компанії разом з дослідницькими установами створили спільний простір для розвитку нових технологій у виробництві автомобілів.

Транскордонне співробітництво у сфері освіти передбачає обмін студентами, викладачами та науковими дослідженнями між прикордонними університетами та навчальними закладами. Це сприяє формуванню спільного освітнього простору, покращенню доступу до нових знань і технологій, а також створює можливості для розвитку професійних навичок на міжнародному рівні.

Освітні програми в рамках ТКС дозволяють подолати бар'єри між країнами, формувати спільні наукові та культурні зв'язки, що сприяє інтеграції та обміну знаннями. Це також створює умови для розвитку спільних дослідницьких проєктів, що є важливим для економічного розвитку регіонів.

Програма «Європейський кампус» між університетами прикордонних регіонів Франції, Німеччини та Швейцарії дає змогу студентам отримувати освіту в кількох країнах одночасно, обмінюватися досвідом та проходити стажування в різних регіонах, що значно підвищує рівень їх професійної підготовки [2].

Екологічні проблеми, такі як забруднення повітря, води або зміни клімату, часто мають транскордонний характер, що вимагає спільних зусиль країн для їх вирішення. Транскордонні екологічні проєкти спрямовані на збереження природних ресурсів, боротьбу з наслідками змін клімату та поліпшення екологічної ситуації в прикордонних регіонах.

Транскордонне співробітництво у сфері екології базується на принципі спільної відповідальності за природні ресурси та навколишнє середовище. Спільні екологічні проєкти дозволяють країнам об'єднувати зусилля для захисту довкілля, а також спільно впроваджувати новітні технології для зменшення екологічного впливу на території, що розташовані поблизу кордонів.

Спільний екологічний проєкт «Чиста річка Тиса» між Україною, Румунією, Угорщиною та Словаччиною спрямований на очищення річки Тиса, яка протікає через кілька країн. Цей проєкт не лише сприяє покращенню якості води та збереженню екосистеми річки, але й зміцнює екологічну співпрацю між країнами [15].

Забезпечення доступу до медичних послуг в прикордонних регіонах є ще однією важливою формою ТКС. Спільні медичні програми дозволяють вирішувати проблеми нестачі медичного персоналу або спеціалізованого обладнання в прикордонних районах.

Співробітництво у сфері охорони здоров'я передбачає спільні дії з надання медичних послуг на прикордонних територіях, обмін медичними технологіями та досвідом, а також створення спільних програм для боротьби з епідеміями або надзвичайними ситуаціями.

Прикладом є транскордонний проєкт між Польщею та Україною щодо боротьби з пандемією COVID-19, який включав обмін медичними засобами, обладнанням та персоналом для забезпечення ефективної відповіді на загрозу поширення вірусу в прикордонних регіонах [30].

Перспективи удосконалення ТКС полягають у розширенні участі місцевих громад та бізнесу в транскордонних проєктах, що може сприяти зростанню рівня економічної активності та підвищенню добробуту населення прикордонних регіонів. Одним із шляхів удосконалення є використання європейського досвіду децентралізації, коли місцеві органи влади отримують більше повноважень у питаннях міжнародної співпраці та розвитку регіону. Крім того, вдосконалення механізмів фінансування та координації ТКС через національні та міжнародні програми може підвищити ефективність реалізації спільних проєктів.

Таким чином, форми транскордонного співробітництва є надзвичайно різноманітними та охоплюють широке коло сфер, від економіки та освіти до екології та охорони здоров'я. Кожна з цих форм має свої особливості, але всі вони спрямовані на зміцнення взаємодії між прикордонними регіонами, подолання бар'єрів та досягнення спільних цілей. Перспективи удосконалення ТКС включають подальший розвиток інституційних механізмів, збільшення фінансування транскордонних проєктів та активізацію участі місцевих громад у процесах співпраці.

Висновки до Розділу 1

У першому розділі були висвітлені ключові теоретичні аспекти транскордонного співробітництва (ТКС), а також розглянуто його зв'язок із процесами євроінтеграції та основні форми, що використовуються у сучасній міжнародній економіці. На основі цього аналізу можна зробити кілька важливих висновків щодо сутності, значення та перспектив ТКС у контексті європейської інтеграції України.

Транскордонне співробітництво є одним із найважливіших інструментів міжнародної співпраці в умовах глобалізації, особливо для країн, що знаходяться на етапі інтеграції до міжнародних економічних і політичних структур, таких як ЄС. ТКС сприяє інтеграції регіонів і держав через спільну роботу над вирішенням спільних економічних, соціальних, культурних та екологічних проблем. Воно дозволяє регіонам, що межують, спільно використовувати ресурси та інфраструктуру для досягнення більш високого рівня розвитку. Це особливо важливо для України, яка прагне повноцінної інтеграції до європейського простору, оскільки ТКС може стати ефективним механізмом наближення українських стандартів до європейських.

Важливу роль у розвитку транскордонного співробітництва відіграють євроінтеграційні процеси. Європейська інтеграція відкриває широкі можливості для прикордонних регіонів України в контексті розширення їхньої співпраці з сусідніми регіонами країн-членів ЄС. Це сприяє гармонізації законодавчих та економічних стандартів між Україною та ЄС, що, своєю чергою, полегшує обмін досвідом, ресурсами та інвестиціями. Україна вже бере активну участь у численних європейських програмах транскордонного співробітництва, таких як INTERREG та "Європейський інструмент сусідства", які спрямовані на розвиток інфраструктури, покращення екологічного стану та стимулювання економічної активності у прикордонних регіонах. Важливо відзначити, що євроінтеграційні процеси не лише стимулюють розвиток економіки, але й підвищують рівень політичної

стабільності та безпеки, що є важливим фактором для регіонів, які межують з країнами ЄС.

Ще одним важливим аспектом, розглянутим у першому розділі, є форми та механізми транскордонного співробітництва, які набули широкого поширення у сучасній міжнародній економіці. Транскордонні кластери, єврорегіони, спільні інфраструктурні проєкти, а також транскордонне співробітництво у сфері освіти, охорони здоров'я та екології — всі ці форми показали свою ефективність у вирішенні важливих економічних і соціальних завдань у прикордонних регіонах. Однією з найпоширеніших форм є єврорегіони, які створюють сприятливі умови для багаторівневої співпраці між регіонами кількох країн, об'єднуючи зусилля місцевих урядів, підприємців та громадських організацій. Вони забезпечують не лише розвиток спільних інфраструктурних проєктів, а й допомагають гармонізувати законодавчі й адміністративні процеси. Наприклад, Єврорегіон "Карпати" відіграє важливу роль у забезпеченні сталого розвитку прикордонних регіонів України, Польщі, Словаччини та Угорщини через реалізацію проєктів у сферах туризму, екології та транспортної інфраструктури.

Транскордонні кластери також є важливим інструментом для розвитку економічних зв'язків між підприємствами, науковими установами та органами влади у прикордонних регіонах. Вони дозволяють об'єднувати ресурси для розвитку інноваційних технологій і підвищення конкурентоспроможності в окремих галузях, таких як машинобудування, аграрний сектор чи відновлювана енергетика. Ця форма співробітництва є особливо перспективною в умовах інтеграції України до європейського економічного простору, оскільки забезпечує доступ до новітніх технологій та інновацій, а також дозволяє розвивати нові ринки збуту.

Спільні проєкти розвитку інфраструктури є ще однією важливою формою транскордонного співробітництва, яка має прямий вплив на покращення економічного становища прикордонних регіонів. Модернізація

транспортних мереж, розвиток пунктів пропуску на кордоні та розбудова логістичної інфраструктури сприяють збільшенню товарообігу, поліпшенню умов для бізнесу та створенню нових робочих місць. Такі проекти реалізуються за підтримки ЄС, міжнародних фінансових організацій та урядів країн, що беруть участь у транскордонній співпраці.

У підсумку можна зазначити, що транскордонне співробітництво є багатогранним явищем, яке включає різні форми та механізми взаємодії між державами та регіонами. Воно сприяє зміцненню економічних і соціальних зв'язків, покращенню інфраструктури, гармонізації законодавства та підвищенню рівня життя населення прикордонних регіонів. Важливу роль у цьому процесі відіграє євроінтеграція, яка відкриває нові можливості для України в межах транскордонної співпраці з країнами ЄС. Перспективи подальшого розвитку ТКС полягають у посиленні ролі місцевих громад, активізації інвестицій та розширенні інституційних механізмів підтримки.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

2.1. Огляд основних програм транскордонного співробітництва між Україною та країнами ЄС

Транскордонне співробітництво між Україною та країнами ЄС є ключовим компонентом євроінтеграційної політики України, спрямованої на зміцнення економічних, соціальних і культурних зв'язків між прикордонними регіонами. Програми Європейського Союзу, що підтримують таку співпрацю, надають значні можливості для розвитку регіональної інфраструктури, стимулювання економічної активності, підвищення рівня життя населення та покращення екологічної ситуації. Огляд основних програм, у яких бере участь Україна, дозволить побачити, як ЄС допомагає країнам-сусідам інтегруватися до європейського простору шляхом підтримки конкретних проєктів і ініціатив у різних секторах.

Європейський інструмент сусідства (ENI) є однією з ключових програм ЄС, спрямованих на підтримку сусідніх країн, включаючи Україну, у їхньому соціальному, економічному та інфраструктурному розвитку. Програма ENI замінила попередній Європейський інструмент добросусідства і партнерства (ENPI) і продовжує відігравати центральну роль у зміцненні транскордонної співпраці. Основною метою ENI є сприяння стабільності, безпеці та економічному розвитку в сусідніх країнах ЄС, а також стимулювання співпраці між прикордонними регіонами [34].

Україна активно бере участь у проєктах, підтримуваних ENI, зокрема в галузях інфраструктури, транспорту, енергетики, екології та соціальної політики. Одним із ключових напрямків програми є поліпшення транспортної інфраструктури в прикордонних регіонах. Завдяки фінансуванню від ENI було модернізовано дороги та транспортні мережі, що дозволило збільшити пропускну спроможність пунктів перетину кордону та сприяти зростанню обсягів товарообігу між Україною та країнами ЄС.

Зокрема, проекти, спрямовані на розширення та покращення автомобільних і залізничних сполучень на українсько-польському кордоні, допомогли значно зменшити час перетину кордону, що позитивно вплинуло на економічну діяльність у регіоні.

Ще одним важливим аспектом є екологічні ініціативи в рамках програми ENI. Україна отримала фінансування для реалізації проектів з охорони навколишнього середовища, зокрема очищення річок і озер, зменшення забруднення повітря та підтримки сталого управління природними ресурсами. Наприклад, проекти з відновлення екосистем річок у прикордонних регіонах сприяли покращенню екологічного стану водойм, що мають транскордонне значення, таких як річка Тиса.

ENI також підтримує розвиток малого і середнього бізнесу в прикордонних регіонах, забезпечуючи доступ до європейських ринків та сприяючи підвищенню конкурентоспроможності українських підприємств. Одним із успішних прикладів є створення бізнес-інкубаторів і платформ для розвитку підприємництва у прикордонних областях, що дозволяє малому бізнесу розширювати свої ринки збуту та залучати інвестиції [23].

Східне партнерство (Eastern Partnership - EaP) — це ініціатива Європейського Союзу, спрямована на зміцнення політичних і економічних відносин між ЄС та країнами Східної Європи, зокрема Україною. Основна мета програми — підтримка країн-партнерів у їхньому шляху до демократичних реформ, економічної стабільності та інтеграції до європейського економічного простору. В рамках цієї програми Україна отримує не лише фінансову, але й технічну допомогу для розвитку прикордонних регіонів та зміцнення соціально-економічних зв'язків з сусідніми країнами ЄС [39].

Основні напрямки співпраці в межах EaP для України охоплюють широкий спектр секторів: від розвитку місцевого самоврядування до підтримки соціальних та економічних проектів у прикордонних регіонах. Програма сприяє розвитку інфраструктури та логістичних мереж,

поліпшенню доступу до ринків ЄС, підтримці екологічних ініціатив і сприянню діджиталізації.

Одним із ключових проєктів у рамках Східного партнерства є підтримка розвитку місцевого самоврядування. ЄС активно співпрацює з місцевими органами влади у прикордонних регіонах для забезпечення ефективного управління, підвищення прозорості процесів і залучення місцевих громад до процесу прийняття рішень. Це включає фінансування ініціатив з модернізації адміністративних послуг, спрямованих на спрощення процесів для підприємців і громадян у прикордонних регіонах.

Роль екологічних проєктів у рамках ЕаР також є надзвичайно важливою. Зокрема, реалізуються ініціативи, спрямовані на боротьбу зі змінами клімату, зменшення рівня забруднення та поліпшення умов для сталого використання природних ресурсів. Одним із яскравих прикладів є проєкти зі створення «зелених зон» у прикордонних регіонах України та Польщі, які дозволяють зберегти біорізноманіття та захистити довкілля від негативного впливу людської діяльності.

У сфері енергетичної безпеки ЕаР підтримує транскордонні проєкти з розвитку відновлюваних джерел енергії та підвищення енергоефективності. Це включає будівництво спільних енергетичних об'єктів, таких як вітрові та сонячні електростанції, а також модернізацію енергетичної інфраструктури для зменшення втрат і підвищення ефективності.

Програма транскордонного співробітництва (СВС) є ще однією важливою ініціативою, яка спрямована на підтримку співпраці між прикордонними регіонами України та країн ЄС. СВС є частиною загальноєвропейської політики регіонального розвитку і спрямована на зміцнення соціально-економічних зв'язків, розвиток інфраструктури та підтримку культурних ініціатив у прикордонних регіонах [42].

Основні напрямки програми СВС охоплюють проєкти, що сприяють економічному зростанню, розвитку туризму, культурного обміну та соціального співробітництва. Одним із ключових проєктів, що реалізуються в

рамках цієї програми, є створення спільних туристичних маршрутів між Україною та країнами ЄС, зокрема Польщею, Словаччиною та Угорщиною. Ці маршрути сприяють залученню туристів до регіонів, а також створюють нові робочі місця в туристичному секторі, стимулюючи економічну активність у прикордонних регіонах.

Підтримка малого і середнього бізнесу є ще одним важливим компонентом програми СВС. В рамках цієї ініціативи створюються бізнес-інкубатори, проводяться освітні програми для підприємців, а також надається фінансова підтримка стартапам і малим підприємствам у прикордонних регіонах. Це допомагає місцевим підприємцям розвивати свої бізнеси та залучати інвестиції з-за кордону, що сприяє економічному розвитку та створенню нових робочих місць.

Культурні та освітні ініціативи в рамках СВС спрямовані на зміцнення соціальних зв'язків між прикордонними регіонами. Спільні проєкти у сфері освіти включають обміни студентами та викладачами, спільні дослідницькі проєкти між університетами прикордонних регіонів та створення програм професійного розвитку для молоді. Ці ініціативи сприяють культурному обміну та формуванню спільного європейського простору знань.

У майбутньому ЄС планує розширити можливості транскордонного співробітництва між Україною та країнами-членами, зосередивши увагу на нових ініціативах, таких як Європейський «зелений курс» (European Green Deal) та розвиток цифрової економіки. У рамках «зеленого курсу» Україна може отримати фінансову підтримку для реалізації проєктів з відновлюваної енергетики, зокрема будівництва нових вітрових і сонячних електростанцій, а також впровадження технологій енергоефективності у прикордонних регіонах [24].

Розвиток цифрової економіки також стане ключовим напрямком співпраці. Спільні проєкти з розбудови цифрової інфраструктури, підтримки стартапів у сфері ІТ та впровадження цифрових технологій у державне

управління дозволять прикордонним регіонам України інтегруватися в європейську цифрову економіку і стати частиною єдиного цифрового ринку ЄС.

Програми транскордонного співробітництва між Україною та країнами ЄС є ключовим інструментом розвитку прикордонних регіонів, сприяють зміцненню економічних і соціальних зв'язків, покращенню інфраструктури та стимулюванню економічної активності. Участь України в таких програмах, як Європейський інструмент сусідства (ENI), Східне партнерство (EaP) та CBC, відкриває широкі можливості для покращення життя прикордонних громад і посилення інтеграційних процесів з ЄС. Нові ініціативи, такі як «зелений курс» та цифровізація, обіцяють додаткові перспективи для зміцнення співпраці та розвитку прикордонних регіонів у майбутньому.

2.2. Економічні та соціальні результати транскордонної співпраці у прикордонних регіонах

Транскордонне співробітництво між Україною та країнами Європейського Союзу має вагоме значення для розвитку прикордонних регіонів. Це співробітництво позитивно впливає не лише на економічні показники, але й на соціальний розвиток та покращення якості життя населення. Результати транскордонної співпраці у прикордонних регіонах можна розглядати з кількох аспектів: економічного, соціального та екологічного. У цьому підрозділі буде проаналізовано конкретні економічні та соціальні досягнення, що стали можливими завдяки тісній співпраці між Україною та ЄС.

Економічні результати транскордонної співпраці є одними з найбільш відчутних для прикордонних регіонів. Одним із найважливіших досягнень стало покращення інфраструктури, яке значно полегшило економічні зв'язки між Україною та країнами ЄС. Нові дороги, мости, транспортні сполучення та модернізовані пункти пропуску на кордонах сприяли підвищенню

мобільності населення, збільшенню обсягів товарообігу та покращенню умов для економічної діяльності.

Наприклад, проекти, спрямовані на модернізацію пунктів пропуску на українсько-польському кордоні, дозволили скоротити час перетину кордону, що стало важливим чинником для розвитку торгівлі та туристичних потоків. Зокрема, транспортні коридори між Україною та ЄС стали більш доступними, що сприяло зміцненню економічної співпраці між прикордонними регіонами.

Крім інфраструктурних покращень, транскордонна співпраця дала поштовх розвитку малого та середнього бізнесу в прикордонних регіонах. У рамках європейських програм, таких як ENI та Східне партнерство, були створені бізнес-інкубатори, організовані освітні програми для підприємців, а також надана фінансова підтримка стартапам. Це дозволило значно підвищити рівень підприємницької активності в прикордонних регіонах, особливо у сфері туризму, сільського господарства та виробництва. Наприклад, у Закарпатській області за останні роки спостерігається збільшення кількості нових підприємств, зокрема у туристичному секторі, що сприяло створенню нових робочих місць і залученню інвестицій.

Завдяки покращенню умов для ведення бізнесу та розвитку інфраструктури, прикордонні регіони України стали привабливішими для іноземних інвесторів. Залучення інвестицій стало можливим завдяки реалізації низки проектів із розвитку туристичної інфраструктури, включаючи будівництво готелів, ресторанів, туристичних маршрутів та зон відпочинку. Такі проекти особливо важливі для регіонів, що межують із Польщею та Угорщиною, де розвивається транскордонний туризм. Ці інвестиції не лише створюють робочі місця, але й сприяють розвитку економіки регіону в цілому, оскільки залучають більше туристів та підвищують привабливість регіону для інших інвесторів.

Одним із важливих економічних результатів транскордонної співпраці стало зростання експорту з прикордонних регіонів України до країн ЄС. Спрощення митних процедур та модернізація логістичних ланцюгів дозволили збільшити обсяги експорту товарів і послуг, що є важливим чинником для економічного розвитку прикордонних регіонів. Наприклад, експорт сільськогосподарської продукції з України до країн ЄС значно зріс після реалізації проєктів з покращення інфраструктури та спрощення торговельних процедур на кордоні. Це сприяло підвищенню конкурентоспроможності української продукції на європейських ринках та створенню нових можливостей для місцевих виробників.

Соціальні результати транскордонної співпраці не менш важливі, ніж економічні. Перш за все, вона сприяла покращенню рівня життя населення у прикордонних регіонах. Завдяки спільним програмам з ЄС, у багатьох прикордонних районах було запроваджено нові соціальні програми, спрямовані на зниження рівня бідності та покращення умов життя.

Наприклад, проєкти з підтримки молоді та малозабезпечених верств населення дозволили створити нові можливості для працевлаштування та соціальної інтеграції. Це допомогло знизити рівень безробіття та підвищити доходи населення у прикордонних регіонах.

Ще одним важливим соціальним результатом транскордонної співпраці стало покращення доступу до медичних та освітніх послуг. У рамках транскордонних програм було створено спільні медичні заклади в прикордонних регіонах, що дозволило покращити якість медичних послуг та забезпечити доступ до сучасного медичного обладнання.

Наприклад, у прикордонних районах з Угорщиною було створено спільні лікарні та медичні центри, що обслуговують як українських, так і угорських громадян. Це поліпшило доступ населення до високоякісних медичних послуг та зменшило потребу у виїзді за кордон для отримання лікування.

Транскордонне співробітництво у сфері освіти також дало значні результати. Завдяки програмам обміну студентами та викладачами, спільним науково-дослідницьким проєктам між університетами України та ЄС стало можливим підвищення рівня освіти у прикордонних регіонах.

Наприклад, програми обміну між українськими та польськими університетами дозволили студентам отримати доступ до сучасних європейських освітніх стандартів, що сприяло підвищенню їхньої кваліфікації та конкурентоспроможності на ринку праці.

Культурний обмін та збагачення є ще одним важливим соціальним результатом транскордонної співпраці. Спільні культурні проєкти, такі як музичні фестивалі, мистецькі виставки та театральні вистави, сприяють розвитку міжкультурного діалогу та зміцненню зв'язків між населенням прикордонних регіонів.

Наприклад, культурні заходи, організовані в рамках програми CBC, допомогли зблизити громади з обох боків кордону, сприяючи обміну культурними традиціями та звичаями. Це не лише зміцнило міжкультурні зв'язки, але й допомогло підвищити туристичну привабливість регіонів.

Важливим соціальним аспектом транскордонної співпраці стало підвищення соціальної згуртованості в прикордонних регіонах. Спільні проєкти, що реалізуються за підтримки ЄС, допомагають зменшити соціальну напругу та зміцнити зв'язки між громадами.

Наприклад, спільна участь у проєктах, спрямованих на розвиток місцевих громад, сприяла створенню відчуття єдності та співпраці між жителями прикордонних регіонів, незалежно від їхньої національності чи соціального статусу.

Окремо варто зазначити екологічні результати транскордонної співпраці. Спільні екологічні проєкти, спрямовані на збереження навколишнього середовища, відіграють важливу роль у розвитку прикордонних регіонів.

Наприклад, спільні проєкти з очищення річок, відновлення лісових масивів та зменшення забруднення повітря допомогли покращити екологічний стан прикордонних регіонів. Завдяки таким проєктам було реалізовано ініціативи з розвитку відновлюваної енергетики, зокрема будівництво сонячних та вітрових електростанцій, що дозволило зменшити залежність від традиційних джерел енергії та підвищити енергоефективність регіонів.

Таким чином, економічні та соціальні результати транскордонної співпраці у прикордонних регіонах України є значними та багатограними. Завдяки підтримці від ЄС та реалізації спільних проєктів прикордонні регіони змогли покращити інфраструктуру, підвищити рівень життя населення, залучити інвестиції та створити нові робочі місця. Окрім того, спільні соціальні, культурні та екологічні проєкти сприяють зміцненню зв'язків між громадами та розвитку регіонів у цілому. Транскордонне співробітництво є важливим інструментом розвитку прикордонних регіонів у контексті євроінтеграції України, і його подальше розширення може стати важливим кроком для зміцнення співпраці з Європейським Союзом.

2.3. Проблеми та бар'єри транскордонного співробітництва в умовах євроінтеграції

Транскордонне співробітництво між Україною та країнами Європейського Союзу відіграє ключову роль у процесі євроінтеграції, сприяючи зміцненню економічних, соціальних і культурних зв'язків. Проте, попри численні позитивні результати, цей процес стикається з низкою серйозних проблем та бар'єрів, які перешкоджають повній реалізації потенціалу співпраці. Ці бар'єри є як внутрішніми, пов'язаними з національними особливостями України, так і зовнішніми, що впливають із різних умов співпраці між країнами. Для розуміння повної картини транскордонної співпраці в умовах євроінтеграції важливо розглянути

правові, інституційні, фінансові, соціальні, культурні та технічні бар'єри, з якими стикаються учасники цього процесу.

Одним із основних бар'єрів транскордонної співпраці є правові відмінності між Україною та країнами ЄС. Оскільки Україна ще не повністю гармонізувала своє законодавство з європейськими стандартами, це створює складнощі у реалізації спільних проєктів. Українська нормативна база у багатьох сферах залишається неузгодженою з правовими нормами ЄС, що стає на заваді ефективному співробітництву. Наприклад, митні процедури в Україні часто не відповідають європейським стандартам, що ускладнює товарообіг між прикордонними регіонами. У свою чергу, це призводить до затримок на кордоні, збільшення витрат для підприємців та зниження конкурентоспроможності українських товарів на ринках ЄС.

Крім того, у транскордонних проєктах часто виникають регуляторні проблеми, пов'язані з нерівним доступом до ринків ЄС. Для багатьох українських підприємств вихід на ринок Європейського Союзу залишається складним через високі вимоги до якості продукції, регуляторні бар'єри та податкові обмеження. Наприклад, українські фермери часто стикаються з труднощами у сертифікації своєї продукції відповідно до європейських стандартів, що обмежує їхній експорт до країн ЄС. Відсутність чітких правових механізмів для врегулювання спільних транскордонних проєктів ускладнює роботу місцевих органів влади та бізнесу, які змушені діяти в умовах правової невизначеності [22].

Однією з ключових проблем транскордонної співпраці є інституційні бар'єри, які пов'язані з недостатньою координацією між національними та місцевими органами влади. Нерідко інтереси центральних та місцевих органів влади не співпадають, що призводить до конфліктів і затримок у реалізації транскордонних проєктів. Наприклад, відсутність узгодженої стратегії розвитку прикордонних регіонів ускладнює процес планування та фінансування спільних ініціатив. Місцеві органи влади часто не мають

достатніх повноважень для реалізації проєктів міжнародного рівня, що обмежує їхні можливості щодо активної участі у транскордонній співпраці.

Ще одним інституційним бар'єром є обмежені адміністративні спроможності місцевих органів влади. У багатьох випадках місцеві адміністрації в Україні не мають необхідних ресурсів і компетенцій для управління складними транскордонними проєктами. Це призводить до затримок у реалізації проєктів, неефективного використання фінансових ресурсів та зниження якості результатів. Наприклад, багато місцевих органів влади не мають досвіду роботи з європейськими грантовими програмами, що ускладнює отримання фінансування на розвиток інфраструктури чи підтримку місцевого бізнесу.

Крім того, низька ефективність інституційної підтримки з боку центральних органів влади також є серйозною перешкодою. Відсутність чіткої координації та підтримки національного рівня може призвести до того, що місцеві ініціативи залишаються без належного фінансування та організаційної підтримки. Це особливо важливо для транскордонних проєктів, які вимагають узгоджених дій між різними рівнями влади.

Фінансові проблеми є однією з головних перешкод для успішної реалізації транскордонних проєктів. Багато прикордонних регіонів стикаються з браком фінансування як з боку місцевих бюджетів, так і з боку національних урядів. Наприклад, часто місцеві бюджети не мають достатніх ресурсів для співфінансування міжнародних проєктів, що є обов'язковою умовою участі у європейських програмах. Це призводить до того, що багато проєктів залишаються нереалізованими або здійснюються на недостатньому рівні [35].

Одним із важливих бар'єрів є складність отримання грантового фінансування від європейських програм. Участь у таких програмах часто супроводжується складними бюрократичними процедурами, що включають високі вимоги до підготовки заявок та звітності. Багато місцевих органів влади та підприємців не мають достатньої кількості кваліфікованих фахівців

для підготовки якісних заявок, що обмежує їхню участь у програмах ЄС. Наприклад, багато регіонів України, незважаючи на наявність перспективних проєктів, не можуть залучити грантове фінансування через складність процедур та високу конкуренцію серед заявників.

Одним із суттєвих бар'єрів для транскордонного співробітництва є проблема корупції та недостатньо прозорі процеси управління проєктами. Корупційні схеми та недобросовісне використання коштів у державних і місцевих органах влади створюють серйозні перешкоди для реалізації транскордонних ініціатив. Європейські партнери часто висловлюють занепокоєння щодо ефективності використання наданих фінансових ресурсів, що може призвести до заморожування фінансування проєктів або обмеження участі України в нових ініціативах. Наприклад, деякі регіональні програми розвитку інфраструктури можуть залишатися незавершеними або не досягати поставлених цілей через неналежне управління коштами або затримки в реалізації.

Корупція також є фактором, який ускладнює доступ до програм підтримки малого та середнього бізнесу в прикордонних регіонах. Місцеві підприємці часто стикаються з непрозорими процедурами розподілу грантів та інших фінансових ресурсів, що обмежує їхні можливості для розвитку бізнесу в рамках транскордонних проєктів. Таким чином, проблема корупції в Україні є вагомим стримуючим фактором для розвитку більш глибокої співпраці з країнами ЄС у рамках транскордонних ініціатив.

Нестача інвестицій також є важливою проблемою для розвитку прикордонних регіонів. Через низький рівень розвитку інфраструктури та високі ризики для інвесторів багато регіонів не можуть залучити достатньо іноземних інвестицій для розвитку місцевої економіки. Це особливо відчутно у сферах туризму та сільського господарства, де наявність сучасної інфраструктури є критично важливою для розвитку бізнесу. Наприклад, відсутність належної транспортної інфраструктури в багатьох прикордонних

регіонах України робить ці регіони менш привабливими для іноземних інвесторів, що перешкоджає їхньому економічному розвитку [37].

Важливим чинником, який впливає на транскордонну співпрацю, є глобальні кризи, такі як пандемія COVID-19. Ці кризи можуть різко змінювати пріоритети урядів і сповільнювати темпи реалізації спільних проєктів. Наприклад, під час пандемії транскордонна співпраця значно постраждала через закриття кордонів, обмеження на пересування людей і товарів, що призвело до зниження економічної активності в прикордонних регіонах. Багато запланованих проєктів були відкладені або скасовані через неможливість проведення міжнародних зустрічей та конференцій, необхідних для їхньої реалізації.

Пандемія також виявила слабкі місця в медичній системі прикордонних регіонів, що підкреслило необхідність зміцнення транскордонного співробітництва у сфері охорони здоров'я. Наприклад, спільні медичні програми між Україною та сусідніми країнами ЄС виявилися критично важливими для забезпечення доступу до медичних послуг та боротьби з пандемією. Однак через відсутність належної координації багато проєктів у цій сфері не були реалізовані, що створило додаткові проблеми для регіонів, які найбільше постраждали від пандемії.

Окрім економічних та правових бар'єрів, транскордонне співробітництво стикається з соціальними та культурними перешкодами. Одним із основних викликів є різні рівні соціально-економічного розвитку між прикордонними регіонами України та країн ЄС. Ця нерівність призводить до соціальної напруги та труднощів у реалізації спільних проєктів. Наприклад, населення прикордонних регіонів України часто має нижчий рівень доходів, гірший доступ до медичних та освітніх послуг, що ускладнює їхню інтеграцію у спільні соціально-економічні програми з регіонами ЄС [38].

Культурні відмінності також створюють певні бар'єри для транскордонної співпраці. Відмінності в мові, традиціях та соціальних нормах можуть призводити до проблем у комунікації між учасниками

проектів, що ускладнює реалізацію спільних ініціатив. Наприклад, у прикордонних регіонах України та Польщі, попри історично близькі зв'язки, часто виникають труднощі у взаєморозумінні через різні підходи до вирішення соціальних та культурних проблем. Це може стати перешкодою для ефективної реалізації спільних культурних та освітніх проектів.

Ще одним соціальним бар'єром є низький рівень довіри між громадами по обидва боки кордону. Нерідко в прикордонних регіонах існують історичні конфлікти чи напруженість, які перешкоджають співпраці. Наприклад, у деяких регіонах України та Угорщини спостерігається низький рівень довіри між громадами, що ускладнює реалізацію спільних проектів та створює додаткові бар'єри для культурного обміну.

Технічні проблеми також відіграють важливу роль у перешкодженні транскордонному співробітництву. Однією з головних технічних перешкод є відсутність розвиненої інфраструктури. Багато прикордонних регіонів України мають поганий стан доріг, недостатню кількість пунктів пропуску та слабкі транспортні зв'язки з ЄС, що суттєво обмежує можливості для розвитку економічних відносин та туризму. Наприклад, прикордонні регіони на заході України стикаються з проблемою недостатньої кількості пунктів пропуску через кордон, що призводить до затримок на кордоні та ускладнює пересування людей і товарів.

Крім транспортної інфраструктури, проблеми з інформаційними технологіями також є бар'єром для транскордонної співпраці. Відсутність сучасних ІТ-інфраструктур у багатьох прикордонних регіонах ускладнює процес координації проектів, обміну інформацією та управління спільними ініціативами. Наприклад, багато місцевих органів влади не мають достатнього доступу до цифрових технологій, що ускладнює їхню участь у міжнародних програмах та знижує ефективність їхньої роботи.

Екологічні проблеми також можуть стати на заваді транскордонній співпраці. Забруднення навколишнього середовища у прикордонних регіонах є однією з важливих проблем, що перешкоджають розвитку транскордонного

туризму, сільського господарства та економічної співпраці. Наприклад, у регіонах вздовж річок, що перетинають кордон, таких як Тиса, спостерігається висока ступінь забруднення води, що ускладнює реалізацію спільних екологічних та економічних проєктів.

Кліматичні зміни також можуть створювати додаткові бар'єри для розвитку транскордонного співробітництва. Наприклад, зміни клімату впливають на сільське господарство, що є важливим джерелом доходу для багатьох прикордонних регіонів України. Нестабільність погодних умов, зменшення врожайності та зростання частоти природних катастроф можуть перешкоджати реалізації спільних проєктів у сільському господарстві та екології [20].

Попри значний потенціал транскордонного співробітництва в умовах євроінтеграції, існує низка серйозних бар'єрів, які ускладнюють його реалізацію. Правові, інституційні, фінансові, соціальні, технічні та екологічні перешкоди суттєво знижують ефективність співпраці між Україною та країнами ЄС. Для подолання цих бар'єрів необхідно проводити глибші реформи у правовій, адміністративній та інфраструктурній сферах, а також підвищувати рівень довіри та комунікації між громадами прикордонних регіонів. Вирішення цих проблем є критично важливим для повноцінної євроінтеграції України та максимального використання можливостей транскордонної співпраці для розвитку прикордонних регіонів.

Висновки до Розділу 2

У другому розділі було проведено глибокий аналіз сучасного стану транскордонного співробітництва між Україною та Європейським Союзом, що дало можливість виявити як досягнення, так і проблеми цього процесу.

Транскордонна співпраця є важливим елементом євроінтеграційних процесів, і вона сприяє розвитку економіки, покращенню соціальних стандартів та зміцненню культурних зв'язків між Україною та країнами ЄС. Завдяки участі України у таких програмах, як Європейський інструмент

сусідства, Східне партнерство та Програма транскордонного співробітництва CBC, вдалося досягти значних успіхів у модернізації інфраструктури, розвитку малого та середнього бізнесу, підтримці освітніх та культурних ініціатив. Це забезпечило покращення мобільності населення, зростання обсягів торгівлі та залучення інвестицій у прикордонні регіони. Важливим аспектом стало й підвищення рівня життя населення через покращення доступу до медичних, освітніх та соціальних послуг. Спільні проєкти у сфері екології також сприяли покращенню стану довкілля в регіонах, що межують з ЄС.

Не менш важливим результатом транскордонної співпраці стало зміцнення економічної бази прикордонних регіонів через підтримку малого та середнього бізнесу. Завдяки ініціативам у рамках програми ENI та інших європейських ініціатив було створено нові можливості для розвитку підприємництва, зокрема шляхом відкриття бізнес-інкубаторів та надання фінансової підтримки стартапам. Це сприяло створенню нових робочих місць, підвищенню рівня зайнятості та поліпшенню загального економічного стану регіонів. Окрім того, залучення інвестицій стало можливим завдяки покращенню інфраструктури та умов для ведення бізнесу, що зробило прикордонні регіони більш привабливими для іноземних інвесторів.

Соціальні результати транскордонної співпраці також мають значний позитивний вплив на прикордонні регіони України. Покращення доступу до медичних та освітніх послуг є одним із ключових досягнень цієї співпраці. Завдяки спільним проєктам з сусідніми країнами ЄС було модернізовано лікарні та медичні центри у прикордонних регіонах, що дозволило забезпечити більш якісні медичні послуги для населення. Спільні освітні проєкти, зокрема обміни студентами та викладачами, підвищили рівень освіти та сприяли культурному обміну між Україною та країнами ЄС. Це не лише підвищило рівень професійної підготовки студентів, але й створило можливості для розвитку міжкультурного діалогу та зміцнення культурних зв'язків.

Особливе значення має екологічна складова транскордонної співпраці. Спільні проекти з охорони навколишнього середовища дозволили зменшити рівень забруднення повітря, води та ґрунтів у прикордонних регіонах. Реалізація програм з очищення річок, зокрема річки Тиса, сприяла покращенню екологічного стану регіонів і збереженню природних ресурсів. Окрім того, проекти з розвитку відновлюваної енергетики, такі як будівництво сонячних і вітрових електростанцій, стали важливим кроком до підвищення енергоефективності та зменшення залежності від традиційних джерел енергії.

Однак, попри численні успіхи, транскордонне співробітництво стикається з низкою проблем, які перешкоджають його ефективній реалізації. Основними правовими бар'єрами є відсутність гармонізації українського законодавства з європейськими нормами, що ускладнює спільну роботу над проектами. Відмінності у правовому регулюванні митних процедур, сертифікації продукції та інших аспектів економічної діяльності створюють значні труднощі для бізнесу і призводять до затримок у реалізації проектів.

Таким чином, транскордонне співробітництво між Україною та країнами ЄС є важливим інструментом для досягнення економічного зростання, покращення соціальних стандартів та культурного розвитку прикордонних регіонів. Проте для подальшого розвитку співпраці необхідно подолати існуючі бар'єри та забезпечити більш ефективну координацію між державними та місцевими органами влади. Важливим кроком до цього є гармонізація законодавства з європейськими стандартами, забезпечення належного фінансування транскордонних проектів та посилення культурного і соціального обміну. Лише за умови подолання цих викликів транскордонна співпраця зможе досягти свого повного потенціалу і сприяти інтеграції України до європейського простору.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

3.1. Використання європейського досвіду для розвитку транскордонної співпраці

Транскордонне співробітництво є одним із ключових елементів регіонального розвитку в рамках євроінтеграційних процесів. Використання європейського досвіду для розвитку транскордонної співпраці в Україні є важливим кроком на шляху до зміцнення зв'язків із Європейським Союзом. Європейські країни мають значний досвід у розвитку ефективної транскордонної взаємодії, що охоплює різноманітні аспекти: від економічної співпраці до соціальних і культурних ініціатив. Україна може скористатися цими практиками, щоб підвищити ефективність своїх транскордонних ініціатив і забезпечити сталий розвиток прикордонних регіонів. Адаптація європейських моделей і програм допоможе зміцнити співпрацю з країнами ЄС та сприяти інтеграції України в європейський економічний і соціальний простір.

Одним із найбільш успішних прикладів транскордонної співпраці в Європі є єврорегіони. Єврорегіони представляють собою територіальні об'єднання прикордонних регіонів кількох держав, створені з метою розвитку економічної, культурної, соціальної та екологічної співпраці. Це один із найпоширеніших інструментів транскордонної взаємодії в ЄС, який довів свою ефективність у створенні спільних проєктів і ініціатив. Наприклад, Єврорегіон «Одер-Нейсе», який об'єднує регіони Польщі, Німеччини та Чехії, став одним із найбільш успішних у контексті розвитку інфраструктури, співпраці в сфері освіти та туризму. Спільні адміністративні структури цього єврорегіону забезпечують ефективну координацію проєктів, а залучення європейських фондів дозволяє фінансувати численні інфраструктурні та соціальні ініціативи.

Україна вже має кілька єврорегіонів, таких як «Карпати», «Дністер» та «Буг», проте їхній потенціал залишається недостатньо реалізованим через низку проблем, таких як слабка інституційна підтримка, нестача фінансування та відсутність ефективної координації з європейськими партнерами. Для подальшого розвитку транскордонного співробітництва Україна може використати досвід європейських єврорегіонів, зокрема, створення спільних адміністративних органів, які відповідатимуть за реалізацію транскордонних проєктів. Важливим є також удосконалення механізмів координації між регіональними органами влади та посилення підтримки з боку національного уряду. (Рис.3.1)



Рис. 3.1. Українські єврорегіони.

Джерело: складено автором за [41]

Окрім єврорегіонів, важливим компонентом європейського досвіду є фінансові інструменти ЄС для підтримки транскордонної співпраці. Європейський Союз активно підтримує розвиток прикордонних регіонів через такі програми, як INTERREG, Європейський інструмент сусідства (ENI) та програми регіональної допомоги, які фінансуються за рахунок структурних фондів ЄС. INTERREG є однією з найбільш відомих програм, яка спрямована на фінансування транскордонних, транснаціональних і міжрегіональних проєктів. Ця програма зосереджується на розвитку інфраструктури, покращенні транспортних сполучень, підтримці малого і

середнього бізнесу, культурних та освітніх обмінів, а також на вирішенні екологічних питань.

Україна може ефективніше використовувати ці фінансові інструменти для розвитку власних прикордонних регіонів. Одним із ключових напрямків є підвищення компетенцій місцевих органів влади та громад щодо підготовки заявок на участь у європейських програмах. Наприклад, успішний досвід Польщі, яка активно використовує ресурси INTERREG для розвитку інфраструктури та економіки своїх прикордонних регіонів, може бути адаптований в Україні. Для цього важливо вдосконалити навчання місцевих урядовців і бізнес-спільноти щодо того, як ефективно використовувати грантові кошти ЄС, щоб розвивати місцеві ініціативи [7].

Успішний європейський досвід також стосується інституційних і адміністративних моделей управління транскордонними проєктами. Європейські країни давно створили механізми спільного управління проєктами на рівні прикордонних регіонів. Наприклад, створення спільних адміністративних органів між Францією та Німеччиною для координації транскордонних ініціатив дозволяє ефективно управляти проєктами в галузі транспорту, туризму та соціальних послуг. Україна також може адаптувати цей досвід для розвитку власних транскордонних проєктів, зокрема шляхом створення регіональних агентств транскордонного співробітництва, які будуть відповідати за координацію та управління ініціативами у прикордонних регіонах.

Крім того, європейський досвід децентралізації показує, що передача частини повноважень від центральної влади до регіонів суттєво сприяє розвитку транскордонної співпраці. Децентралізація дозволяє регіонам більш гнучко реагувати на потреби місцевого населення, забезпечувати ефективну координацію проєктів та залучати іноземні інвестиції. Для України, яка здійснює реформи в рамках децентралізації, європейський досвід може бути корисним у створенні більш ефективної системи управління

транскордонними проєктами та залучення додаткових ресурсів для розвитку прикордонних регіонів.

Важливим елементом європейського досвіду, який варто перейняти Україні, є громадська участь у процесі прийняття рішень на рівні транскордонного співробітництва. У багатьох європейських країнах громадські організації та місцеві громади активно залучені до процесів планування та реалізації транскордонних ініціатив. Це дозволяє не лише враховувати потреби населення, але й забезпечує прозорість процесу ухвалення рішень. Наприклад, у багатьох регіонах Німеччини та Франції громадські слухання щодо проєктів інфраструктурного розвитку є обов'язковою частиною процесу затвердження транскордонних ініціатив. Україна могла б активно впроваджувати подібну практику, забезпечуючи більшу участь місцевих громад у прийнятті рішень стосовно транскордонних проєктів, що не лише підвищить рівень підтримки цих проєктів з боку населення, але й сприятиме більшій прозорості та підзвітності.

Ще одним важливим напрямом є спільні освітні та культурні ініціативи, які є важливою частиною європейського досвіду транскордонної співпраці. Програми студентського обміну, такі як Erasmus+, а також спільні культурні проєкти сприяють зміцненню міжкультурного діалогу та розвитку освітньої співпраці між країнами ЄС. Наприклад, завдяки програмі Erasmus+ студенти з різних країн мають можливість навчатися в університетах інших держав, що сприяє культурному обміну та підвищенню рівня освіти. Такі програми можуть бути корисними для України в контексті зміцнення транскордонної співпраці, особливо в прикордонних регіонах. Спільні освітні проєкти дозволяють не лише підвищити рівень професійної підготовки студентів, але й сприяють розвитку культурного діалогу між Україною та країнами ЄС.

Важливу роль також відіграють партнерства між університетами та науково-дослідницькими установами різних країн, що стимулюють розвиток спільних дослідницьких програм та освітніх проєктів. Європейський досвід у цій сфері свідчить, що транскордонна співпраця в освіті та науці є важливим

інструментом для підвищення рівня професійної підготовки, покращення науково-дослідницьких можливостей та стимулювання інновацій. Спільні дослідницькі програми між університетами прикордонних регіонів, такими як програми між університетами Франції та Німеччини, дозволяють студентам і викладачам брати участь у наукових обмінах, спільних проєктах та семінарах, що підвищує їхні знання та компетенції. Україна може використати цей досвід для стимулювання транскордонної науково-дослідницької співпраці, зокрема у галузях високих технологій, біотехнологій та сільського господарства.

Важливою складовою транскордонної співпраці є також екологічна співпраця, яка набуває все більшого значення в контексті глобальних змін клімату. Європейський досвід у реалізації транскордонних екологічних проєктів включає спільні природоохоронні заходи, управління природними ресурсами та розвиток відновлюваної енергетики. Наприклад, успішна співпраця між Німеччиною та Нідерландами в рамках проєктів з охорони річкових басейнів може стати прикладом для України в контексті охорони басейнів річок, таких як Тиса чи Дністер, які мають транскордонне значення. Спільні проєкти з очищення річок, відновлення екосистем та впровадження сталих методів управління водними ресурсами можуть сприяти покращенню екологічної ситуації у прикордонних регіонах України.

Окрім цього, Європейський Союз активно підтримує проєкти, спрямовані на розвиток відновлюваних джерел енергії та підвищення енергоефективності у прикордонних регіонах. Важливим прикладом є проєкти з будівництва сонячних і вітрових електростанцій у прикордонних регіонах Німеччини та Польщі, які сприяють зменшенню залежності від традиційних джерел енергії та забезпечують сталий розвиток регіонів. Україна також може використати цей досвід для розвитку власних проєктів у галузі відновлюваної енергетики, що допоможе підвищити енергетичну незалежність прикордонних регіонів та зменшити негативний вплив на довкілля.

У підсумку, використання європейського досвіду для розвитку транскордонної співпраці в Україні є ключовим кроком для досягнення економічного зростання, соціального розвитку та інтеграції України до європейського простору. Європейські країни мають багатий досвід у реалізації успішних транскордонних проєктів, що охоплюють різноманітні аспекти: від економічної співпраці до освітніх і культурних ініціатив, а також екологічної співпраці та розвитку відновлюваних джерел енергії. Адаптація цих практик до українських реалій дозволить не лише підвищити ефективність транскордонної співпраці, але й забезпечити стійкий розвиток прикордонних регіонів. Для цього важливо вдосконалити інституційну підтримку, забезпечити належне фінансування транскордонних проєктів та зміцнити культурний і соціальний діалог між Україною та країнами ЄС. Лише за умови ефективного використання європейського досвіду Україна зможе максимально використати потенціал транскордонної співпраці та сприяти інтеграції до європейського економічного та соціального простору.

3.2. Інструменти покращення інфраструктурного та економічного розвитку прикордонних регіонів

Інфраструктурний та економічний розвиток прикордонних регіонів є однією з ключових умов для ефективного транскордонного співробітництва та забезпечення інтеграції України до європейського простору. Розвиток інфраструктури не лише покращує мобільність населення та сприяє торгівлі, але й створює сприятливі умови для залучення інвестицій та розвитку місцевої економіки. Економічний розвиток, своєю чергою, забезпечує стійке зростання регіонів, підвищує рівень життя населення та сприяє зростанню зайнятості. У цьому підрозділі буде розглянуто основні інструменти, що можуть бути використані для покращення інфраструктурного та економічного розвитку прикордонних регіонів України, спираючись на європейський досвід і теоретичні підходи.

Інструменти покращення інфраструктурного та економічного розвитку прикордонних регіонів – це сукупність методів, стратегій, програм та фінансових механізмів, які використовуються для стимулювання розвитку інфраструктури, підвищення економічної активності та покращення умов життя в прикордонних регіонах. Ці інструменти спрямовані на усунення інфраструктурних бар'єрів, покращення транспортних зв'язків, залучення інвестицій, розвиток підприємництва та забезпечення сталого економічного зростання. Вони мають особливе значення в контексті транскордонної співпраці, оскільки дозволяють створювати умови для активної взаємодії між прикордонними регіонами сусідніх країн, що сприяє їх інтеграції до європейського економічного та соціального простору.

Інструменти покращення інфраструктурного та економічного розвитку можна класифікувати за кількома основними критеріями: за напрямками розвитку (інфраструктурні, економічні, соціальні та екологічні), за джерелами фінансування (внутрішні та зовнішні), за рівнем реалізації (національні, регіональні, міжнародні), а також за типом партнерства (державні, приватні, змішані). (Рис.3.2.)

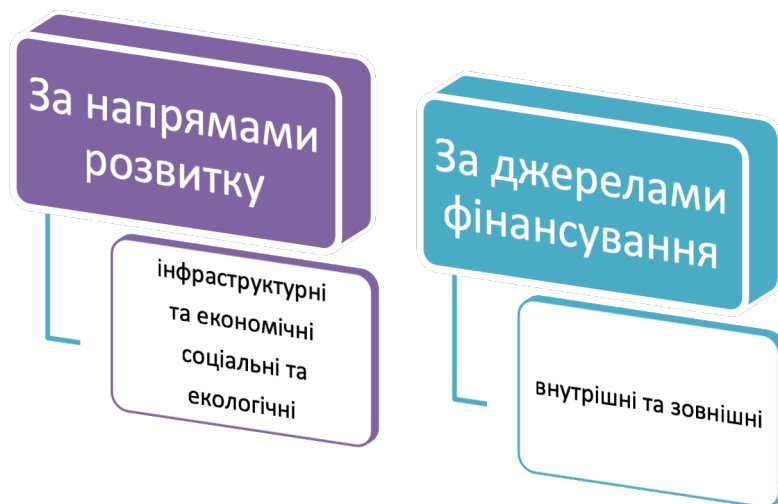




Рис. 3.2. Інструменти покращення.

Джерело: складено автором за [26]

Інфраструктурні інструменти - спрямовані на розвиток транспортної, енергетичної та соціальної інфраструктури. Включають будівництво доріг, мостів, модернізацію транспортних коридорів, розвиток енергетичних мереж і створення об'єктів соціальної інфраструктури (шкіл, лікарень).

Економічні інструменти - орієнтовані на стимулювання економічної активності, залучення інвестицій, створення спеціальних економічних зон, підтримку малого та середнього бізнесу, розвиток інноваційних кластерів.

Соціальні інструменти - включають заходи, спрямовані на підвищення якості життя населення, розвиток людського капіталу, забезпечення доступу до медичних та освітніх послуг, підтримку соціально вразливих груп.

Екологічні інструменти - спрямовані на забезпечення екологічної стійкості, впровадження зелених технологій, розвиток відновлюваної енергетики та заходи з охорони довкілля.

Внутрішні інструменти - включають фінансування з державного та місцевих бюджетів, національні програми розвитку інфраструктури, публічно-приватне партнерство.

Зовнішні інструменти - фінансування, що надходить від міжнародних організацій, таких як Європейський Союз (через програми INTERREG,

Європейський інструмент сусідства), Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР).

Національні інструменти - інструменти, що фінансуються і реалізуються на рівні держави, наприклад, державні програми розвитку інфраструктури, інвестиційні стратегії, проєкти з модернізації прикордонних пунктів пропуску.

Регіональні інструменти - інструменти, спрямовані на розвиток конкретних регіонів, наприклад, створення єврорегіонів, регіональні програми розвитку бізнесу.

Міжнародні інструменти - програми транскордонного співробітництва, що реалізуються у партнерстві з іншими країнами або міжнародними організаціями, зокрема програми ЄС та інших міжнародних інституцій.

Державні інструменти - фінансування та реалізація проєктів за рахунок державного бюджету та за підтримки національних урядів.

Приватні інструменти - інвестиції з боку приватних компаній, розвиток бізнесу, створення спеціальних економічних зон для залучення приватного капіталу.

Змішані інструменти - публічно-приватне партнерство, в рамках якого держава і приватні інвестори спільно фінансують та реалізують інфраструктурні або економічні проєкти.

Розглянемо більш детально декілька з наведених у класифікації інструментів.

Так, одним із ключових інструментів для розвитку інфраструктури прикордонних регіонів є фінансова підтримка з боку Європейського Союзу. Програми ЄС, такі як INTERREG, спрямовані на фінансування транскордонних проєктів, що охоплюють широкий спектр ініціатив: від будівництва та модернізації доріг до розвитку соціальної інфраструктури та екологічних ініціатив. INTERREG є частиною загальноєвропейської політики регіонального розвитку та децентралізації, і його метою є зміцнення співпраці між прикордонними регіонами країн-членів та сусідніх держав.

Для України програма INTERREG може стати важливим джерелом фінансування інфраструктурних проєктів. Одним із найбільш успішних прикладів є проєкти з модернізації прикордонних пунктів пропуску, які реалізуються за підтримки ЄС. Це дозволяє не лише підвищити ефективність митного контролю, але й покращити транспортну логістику між Україною та країнами ЄС. Такі проєкти допомагають скоротити час очікування на кордонах, збільшити товарообіг і сприяти економічному розвитку прикордонних регіонів.

Окрім INTERREG, Європейський інструмент сусідства (ENI) також надає фінансування для розвитку інфраструктури у прикордонних регіонах України. Програми ENI охоплюють широкий спектр інфраструктурних ініціатив, включаючи транспортні проєкти, розвиток енергетичної інфраструктури та екологічні ініціативи. Наприклад, у рамках ENI було профінансовано проєкти з покращення транспортної інфраструктури на українсько-польському кордоні, що суттєво збільшило пропускну спроможність транспортних коридорів та сприяло зростанню товарообігу між країнами.

Для залучення такого фінансування важливо, щоб українські прикордонні регіони активно готували та подавали заявки на участь у цих програмах. Місцеві органи влади та підприємці повинні мати достатні знання та навички для ефективного використання європейських фондів, а також для належного управління проєктами. Навчання та консультаційна підтримка у сфері підготовки проєктних заявок є необхідною умовою для того, щоб максимізувати використання ресурсів ЄС.

Окрім європейських фондів, важливу роль у розвитку інфраструктури прикордонних регіонів відіграють національні програми та державні інвестиції. В Україні діє низка державних програм, спрямованих на розвиток транспортної інфраструктури, включаючи модернізацію доріг, мостів і залізничних сполучень. Наприклад, національна програма «Велике будівництво» має на меті покращити транспортну інфраструктуру, що є

критично важливим для прикордонних регіонів. Розвиток дорожньої мережі дозволяє не лише покращити доступ до прикордонних пунктів пропуску, але й стимулює економічну активність у регіонах, забезпечуючи швидкий доступ до ринків ЄС.

Важливим аспектом національної стратегії є децентралізація, яка дозволяє передати більші повноваження місцевим органам влади щодо управління інфраструктурними проєктами. Цей процес сприяє ефективнішому використанню ресурсів, оскільки місцеві органи влади краще розуміють потреби своїх регіонів та можуть швидше реагувати на виклики. Залучення місцевих громад до процесу планування та реалізації проєктів також сприяє підвищенню прозорості та ефективності використання бюджетних коштів [43].

Успішним прикладом державного партнерства може бути реалізація проєктів у рамках публічно-приватного партнерства (ППП). Цей інструмент дозволяє залучити приватні інвестиції до розвитку інфраструктури, що зменшує фінансовий тиск на державний бюджет і водночас забезпечує більш ефективне управління проєктами. Наприклад, в Україні PPP використовується для розвитку інфраструктури портів і залізничних вузлів, що сприяє покращенню логістики та збільшенню товарообігу з ЄС.

Для стимулювання економічного розвитку прикордонних регіонів важливим інструментом є створення спеціальних економічних зон (СЕЗ), які надають податкові пільги для підприємств, що інвестують у ці регіони. СЕЗ створюють сприятливі умови для розвитку бізнесу та залучення інвестицій, що стимулює створення нових робочих місць і підвищення економічної активності. У Європейському Союзі спеціальні економічні зони широко використовуються для стимулювання економічного розвитку прикордонних регіонів. Наприклад, Польща та Словаччина активно використовують цей інструмент для залучення іноземних інвестицій у свої прикордонні регіони, що дозволяє покращити їхній економічний потенціал.

Для України створення таких зон у прикордонних регіонах, зокрема на кордоні з Польщею, Угорщиною та Словаччиною, може стати важливим кроком для розвитку місцевої економіки. Податкові пільги та інші економічні стимули можуть залучити інвесторів, особливо в таких галузях, як виробництво, логістика та високі технології. Це сприятиме створенню нових робочих місць, підвищенню рівня зайнятості та збільшенню доходів місцевих бюджетів.

Одним із ключових факторів економічного розвитку є підтримка малого та середнього бізнесу (МСБ). МСБ є основою економіки багатьох країн, і прикордонні регіони можуть використовувати цей потенціал для свого розвитку. Європейський Союз активно підтримує розвиток МСБ через грантові програми, бізнес-інкубатори та тренінгові центри. Ці програми спрямовані на підвищення рівня підприємницьких навичок, забезпечення доступу до фінансових ресурсів і підтримку інновацій. В Україні подібні ініціативи також можуть бути реалізовані у прикордонних регіонах, сприяючи розвитку підприємництва та створенню нових бізнесів, орієнтованих на експорт до країн ЄС.

Ефективна транспортна інфраструктура є основою для розвитку економіки прикордонних регіонів, оскільки вона забезпечує швидкий і надійний доступ до ринків ЄС. Одним із ключових напрямків для України є розвиток транспортних коридорів, що сполучають країну з ЄС. Європейські програми підтримують розвиток таких транспортних коридорів, як Via Carpathia та TEN-T, які сполучають країни Центральної Європи з Україною.

Модернізація транспортної інфраструктури включає будівництво нових автомобільних і залізничних шляхів, що дозволяє скоротити час на перевезення товарів і пасажирів. Окрім цього, важливо використовувати цифрові рішення для покращення управління транспортними потоками, що дозволяє ефективніше контролювати логістику та знижувати витрати. Європейський досвід свідчить, що цифровізація транспортної інфраструктури є важливим елементом для підвищення

конкурентоспроможності прикордонних регіонів. Наприклад, у Польщі використання цифрових платформ для управління транспортними коридорами дозволило значно підвищити ефективність логістичних операцій і скоротити затримки на кордонах.

З огляду на глобальні екологічні виклики, розвиток інфраструктури прикордонних регіонів має базуватися на принципах екологічної стійкості. Розвиток відновлюваних джерел енергії, таких як сонячні та вітрові електростанції, є важливим елементом сталого розвитку прикордонних регіонів. Європейські країни активно інвестують у розвиток зеленої інфраструктури, що дозволяє зменшити залежність від традиційних джерел енергії та знизити рівень викидів парникових газів.

Україна може адаптувати цей досвід для розвитку зеленої енергетики в прикордонних регіонах. Інвестиції в сонячні та вітрові електростанції дозволять не лише підвищити енергоефективність, але й створити нові робочі місця у сфері екологічних технологій. Крім того, інвестиції в енергоефективність будівель та інфраструктури також мають стати важливим напрямком розвитку. Модернізація будівель, використання екологічно чистих матеріалів і впровадження енергоощадних технологій дозволять знизити витрати на енергію та покращити умови проживання у прикордонних регіонах.

Таким чином, розвиток інфраструктури та економіки прикордонних регіонів України є ключовим фактором для їх інтеграції до європейського простору. Використання фінансових інструментів ЄС, таких як INTERREG і Європейський інструмент сусідства, національних програм розвитку інфраструктури та залучення приватних інвестицій через механізми публічно-приватного партнерства, є важливими елементами цього процесу. Окрім цього, створення спеціальних економічних зон, підтримка малого та середнього бізнесу, а також розвиток транспортних коридорів та екологічно стійкої інфраструктури є ключовими інструментами для стимулювання економічного розвитку. Комплексний підхід до розвитку прикордонних

регіонів дозволить Україні не лише зміцнити свої позиції в європейській економіці, але й забезпечити стійкий розвиток цих регіонів, підвищуючи рівень життя населення та стимулюючи інтеграційні процеси.

3.3. Стратегії подолання бар'єрів та проблем у транскордонній співпраці між Україною та ЄС

Транскордонна співпраця між Україною та країнами Європейського Союзу відіграє ключову роль у забезпеченні економічного розвитку прикордонних регіонів, посиленні зв'язків між країнами та сприянні євроінтеграційним процесам. Однак, як було з'ясовано нами у попередніх розділах, на цьому шляху існує низка бар'єрів, які перешкоджають ефективній співпраці та знижують потенціал транскордонних ініціатив. Ці бар'єри включають як внутрішні проблеми в Україні, так і зовнішні виклики, пов'язані з різними аспектами співпраці з ЄС. Для того, щоб подолати ці перешкоди, необхідно розробляти і впроваджувати чіткі стратегії, що дозволять ефективно вирішувати проблеми та усувати бар'єри, які заважають розвитку транскордонної співпраці.

Стратегії подолання бар'єрів у транскордонній співпраці можна визначити як комплекс заходів, спрямованих на усунення існуючих проблем, які гальмують співробітництво між прикордонними регіонами України та ЄС. Вони включають правові, адміністративні, фінансові, інфраструктурні, соціальні та культурні ініціативи, метою яких є забезпечення ефективної співпраці та інтеграції. Для досягнення цих цілей важливо враховувати досвід країн ЄС, які вже реалізували успішні транскордонні проєкти, і адаптувати його до українських умов.

Класифікація бар'єрів, що перешкоджають транскордонній співпраці, може бути розділена на кілька основних груп це:

Правові бар'єри – розбіжності в законодавствах України та ЄС.

Інституційні та управлінські бар'єри – недостатня координація між органами влади.

Фінансові бар'єри – обмежене фінансування та складність залучення інвестицій.

Інфраструктурні бар'єри – недосконалість транспортної та логістичної інфраструктури.

Соціальні та культурні бар'єри – культурні відмінності, різні рівні соціально-економічного розвитку.

Корупція – недостатня прозорість та контроль за реалізацією проектів.
(Рис.3.3.)

Правові бар'єри

- розбіжності в законодавствах України та ЄС

Фінансові бар'єри

- обмежене фінансування та складність залучення інвестицій

Рис. 3.3. Бар'єри транскордонної співпраці між Україною та ЄС.

Джерело: складено автором за [21]

Один із найбільш вагомих бар'єрів у транскордонній співпраці – це відсутність гармонізації правових норм між Україною та ЄС. Українське законодавство у багатьох сферах, включаючи митні, податкові та економічні питання, відрізняється від європейських стандартів, що ускладнює спільну роботу над проєктами. Зокрема, митні процедури на кордонах між Україною та країнами ЄС залишаються складними і тривалими, що створює проблеми для транскордонної торгівлі та логістики.

Стратегія для подолання цього бар'єру полягає в адаптації українського законодавства до стандартів ЄС. Це передбачає впровадження відповідних правових реформ, що узгоджуються з європейськими нормативами,

спрощення процедур митного контролю та підвищення ефективності податкових систем. Для цього важливо активізувати роботу над впровадженням положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, яка вже передбачає гармонізацію багатьох норм.

Наприклад, реформування митного законодавства України, що передбачає спрощення процедур для бізнесу та підвищення прозорості, може значно покращити умови для транскордонної співпраці.

Інституційна неузгодженість є ще однією серйозною проблемою для розвитку транскордонної співпраці. Недостатня координація між центральними і місцевими органами влади України, а також відсутність ефективних механізмів взаємодії з країнами ЄС створює перешкоди для реалізації спільних проєктів.

Стратегії для подолання цієї проблеми включають створення спільних управлінських структур, відповідальних за координацію транскордонних ініціатив. Це можуть бути спільні агентства або координаційні ради, які забезпечать ефективне управління проєктами на обох сторонах кордону. Наприклад, успішна практика єврорегіонів у ЄС, де управління транскордонними проєктами здійснюється за допомогою спільних адміністративних органів, може бути використана для покращення інституційної взаємодії між Україною та її європейськими партнерами.

Окрім створення спільних управлінських структур та спільних транскордонних агенцій, варто приділити увагу механізмам, які підвищують рівень координації між різними рівнями влади всередині України, а також з європейськими партнерами. Часто успіх транскордонної співпраці залежить від того, наскільки ефективно працюють місцеві, регіональні та центральні органи влади, особливо в контексті управління інфраструктурними проєктами та економічними ініціативами.

Для цього слід розглянути можливість створення платформ для постійної комунікації між органами влади України та ЄС, де можна буде обговорювати ключові питання щодо реалізації транскордонних ініціатив.

Така платформа може бути у формі регулярних зустрічей між представниками державних установ, місцевої влади та бізнесу, де обговорюватимуться плани, потреби та проблеми, що виникають у процесі реалізації проектів. Це забезпечить оперативне вирішення конфліктів, швидке реагування на проблеми та координацію ресурсів між усіма сторонами.

Також важливим інструментом є створення регіональних центрів компетенції, що надаватимуть інформаційну, юридичну та технічну підтримку регіональним органам влади у питаннях транскордонного співробітництва. Такі центри можуть координувати навчання для місцевих урядовців, надавати експертну підтримку у підготовці проектів і грантових заявок, а також сприяти залученню інвестиційних та міжнародних фондів. Прикладом подібного інституційного інструменту є Європейська комісія з транскордонного співробітництва, яка надає підтримку регіонам і забезпечує обмін досвідом у сфері транскордонної взаємодії.

Крім того, важливою є децентралізація управління, яка передбачає передачу більшої частини повноважень місцевим органам влади для більш ефективного управління транскордонними проєктами. Децентралізація в Україні вже показала позитивні результати в інших сферах, і її розширення на транскордонну співпрацю може сприяти більш ефективному використанню ресурсів та залученню місцевих громад до процесу прийняття рішень.

Недостатність фінансування є однією з найсерйозніших перешкод для розвитку транскордонної співпраці між Україною та ЄС. Багато прикордонних регіонів мають обмежені бюджети, що ускладнює реалізацію великих інфраструктурних проєктів та інших ініціатив, спрямованих на розвиток транскордонного співробітництва.

Для подолання цієї проблеми слід активізувати залучення фінансових ресурсів через міжнародні програми. Європейські фонди, такі як INTERREG та Європейський інструмент сусідства, надають значні можливості для

фінансування транскордонних проєктів. Однак для того, щоб українські регіони могли максимально скористатися цими можливостями, необхідно спростити процедури участі у програмах, покращити підготовку проєктних заявок і забезпечити прозоре управління коштами.

Ще однією стратегією є розширення механізмів публічно-приватного партнерства (ППП). Це дозволить залучити приватні інвестиції до реалізації інфраструктурних проєктів, таких як будівництво доріг, розвиток логістичних центрів та модернізація прикордонних пунктів пропуску. Успішні приклади PPP у країнах ЄС, зокрема в Польщі та Словаччині, свідчать про ефективність цього інструменту для розвитку інфраструктури прикордонних регіонів.

Розвиток інфраструктури є одним із основних напрямків транскордонної співпраці, і слабка інфраструктура є значним бар'єром для ефективної взаємодії. Це стосується як транспортної інфраструктури, так і прикордонних пунктів пропуску, які часто не відповідають сучасним вимогам.

Стратегії для подолання інфраструктурних бар'єрів включають модернізацію транспортних коридорів та пунктів пропуску на кордоні з ЄС. Інвестиції у транспортну інфраструктуру повинні бути спрямовані на покращення доріг, залізничних сполучень і пунктів перетину кордону. Прикладом успішної стратегії може бути інтеграція українських транспортних шляхів до європейської транспортної мережі TEN-T. Це дозволить Україні стати частиною європейських логістичних ланцюгів, що сприятиме збільшенню товарообігу та підвищенню мобільності населення.

Соціальні та культурні бар'єри також мають значний вплив на транскордонну співпрацю. Мовні бар'єри, різні культурні традиції та соціально-економічні дисбаланси між регіонами можуть ускладнювати співпрацю та взаєморозуміння між громадянами по обидва боки кордону.

Стратегії для подолання цих бар'єрів включають розвиток освітньої та культурної співпраці між прикордонними регіонами. Програми студентського обміну, спільні культурні заходи, фестивалі та освітні проєкти

допомагають зміцнити культурні зв'язки та підвищити рівень взаєморозуміння між громадами. Наприклад, програма Erasmus+ успішно використовується для налагодження зв'язків між університетами країн ЄС і може бути розширена для розвитку освітнього обміну між українськими та європейськими університетами [40].

Корупція є ще однією серйозною проблемою, що ускладнює реалізацію транскордонних проєктів. Низький рівень прозорості у використанні ресурсів, проблеми з контролем за виконанням проєктів і розподілом фінансування є головними перешкодами для розвитку ефективної співпраці.

Стратегії подолання цього бар'єра включають впровадження електронного урядування та системи прозорості звітності. Використання цифрових платформ для моніторингу та управління транскордонними проєктами дозволить забезпечити кращий контроль за витратами та підвищити відповідальність учасників проєктів. Успішним прикладом може бути використання електронних систем у Польщі для управління грантовими програмами, що значно знизило рівень корупції та підвищило ефективність використання коштів.

Ефективне подолання бар'єрів у транскордонній співпраці також залежить від якості людського капіталу, наявного в прикордонних регіонах. Один із ключових викликів полягає у тому, що місцеві громади можуть не мати достатнього досвіду у взаємодії з європейськими партнерами, а також у розумінні вимог і стандартів, що висуваються до транскордонних проєктів з боку ЄС.

Один із способів вирішити цю проблему – інвестування у навчальні програми для місцевих управлінців та бізнесу. Такі програми мають включати курси з управління проєктами, написання грантових заявок, фінансового контролю та моніторингу, а також знання європейських правових норм і стандартів. Крім цього, важливим аспектом є організація обмінів досвідом між українськими і європейськими органами влади, що

дозволить учасникам навчатися на практичних прикладах і застосовувати отримані знання у своїй діяльності.

Важливою складовою стратегії є створення програм професійного розвитку для молоді та залучення молодих спеціалістів до роботи в місцевих органах влади та транскордонних агенціях. Це сприятиме не лише розвитку прикордонних регіонів, але й зниженню рівня відтоку кадрів із цих територій. Європейські країни успішно застосовують такі програми через Erasmus+ та інші ініціативи, що сприяють підвищенню кваліфікації молодих спеціалістів у рамках транскордонних проектів.

Для забезпечення ефективної транскордонної співпраці між Україною та ЄС необхідно подолати низку правових, інституційних, фінансових, інфраструктурних та соціально-культурних бар'єрів. Стратегії для їх подолання мають бути комплексними і включати гармонізацію законодавства, розвиток інституційної координації, залучення фінансових ресурсів, модернізацію інфраструктури та сприяння культурній співпраці. Лише за умови реалізації таких стратегій Україна зможе максимально використати потенціал транскордонної співпраці та забезпечити сталий розвиток прикордонних регіонів.

Висновки до Розділу 3

У третьому розділі було розглянуто перспективи удосконалення транскордонного співробітництва України в умовах євроінтеграції, що є надзвичайно важливим елементом для розвитку прикордонних регіонів та загального економічного зростання країни. Транскордонне співробітництво відкриває широкі можливості для інтеграції України до європейського економічного та соціального простору, стимулюючи розвиток інфраструктури, економіки, соціальних зв'язків та культурного обміну. Важливим аспектом цього процесу є вивчення і використання європейського досвіду, застосування інструментів розвитку інфраструктури та економіки, а також подолання бар'єрів, що заважають ефективній співпраці.

Одним із найефективніших інструментів, які можуть сприяти покращенню інфраструктури та економічного розвитку прикордонних регіонів України, є фінансова підтримка через програми Європейського Союзу, такі як INTERREG та Європейський інструмент сусідства. Ці програми дозволяють фінансувати інфраструктурні проєкти, модернізацію транспортних мереж, розвиток енергетичної інфраструктури та реалізацію екологічних ініціатив, що є надзвичайно важливими для покращення умов життя та ведення бізнесу в прикордонних регіонах. Крім того, інтеграція України в європейську транспортну мережу TEN-T може стати вирішальним кроком для покращення логістичних сполучень та збільшення товарообігу з країнами ЄС. Це дозволить Україні стати частиною європейських логістичних коридорів, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності регіонів, створенню нових робочих місць та збільшенню інвестицій у прикордонні території.

Одним із головних викликів для України у процесі транскордонної співпраці є наявність низки бар'єрів, які заважають ефективній взаємодії. Правові бар'єри, що виникають через відсутність гармонізації законодавства України з європейськими нормами, є однією з найбільших проблем для розвитку економічної співпраці. Відмінності у митних процедурах,

податкових нормах та стандартах безпеки товарів ускладнюють торговельні операції, створюючи додаткові адміністративні труднощі для бізнесу. Для подолання цих проблем необхідно продовжувати процес гармонізації українського законодавства відповідно до європейських стандартів, що сприятиме спрощенню митних процедур, підвищенню прозорості та ефективності управління товарними потоками.

Інституційна неузгодженість між органами влади також залишається серйозною перешкодою для розвитку транскордонної співпраці. Недостатня координація між центральними і місцевими органами влади України, а також між урядами України та країн ЄС, ускладнює реалізацію спільних проєктів і програм. Однією зі стратегій для подолання цього бар'єра є створення спільних адміністративних структур для управління транскордонними проєктами, які дозволять ефективніше планувати та реалізовувати проєкти на обох сторонах кордону. Крім того, варто приділити увагу децентралізації управління, що дозволить місцевим органам влади більш активно брати участь у плануванні та реалізації транскордонних ініціатив, зокрема у сфері економіки, інфраструктури та культурного співробітництва.

Фінансові бар'єри також є значною перешкодою для розвитку транскордонної співпраці. Багато прикордонних регіонів мають обмежені фінансові можливості для реалізації великих інфраструктурних проєктів, тому залучення додаткових ресурсів є необхідним кроком для забезпечення сталого розвитку. Стратегія подолання цієї проблеми полягає у збільшенні участі прикордонних регіонів у європейських програмах фінансування та грантових ініціативах, а також у розвитку механізмів публічно-приватного партнерства, що дозволить залучити приватний капітал до реалізації проєктів. Це допоможе забезпечити фінансову підтримку для будівництва нових доріг, модернізації залізничних мереж та розвитку логістичних центрів.

Подолання соціальних та культурних бар'єрів також відіграє важливу роль у розвитку транскордонного співробітництва. Мовні бар'єри, різний

рівень соціально-економічного розвитку та культурні відмінності можуть ускладнювати взаєморозуміння між громадами по обидва боки кордону. Для вирішення цих проблем необхідно розвивати програми культурного обміну, спільні освітні проєкти, такі як Erasmus+, а також програми обміну студентами і науковцями, що сприятимуть поглибленню культурних зв'язків та підвищенню рівня взаєморозуміння. Окрім цього, важливою складовою успішної співпраці є розвиток людського капіталу через навчання та підвищення кваліфікації місцевих фахівців, що працюють у сферах управління транскордонними проєктами, бізнесом та економікою.

Отже, розвиток транскордонного співробітництва в умовах євроінтеграції є складним, але надзвичайно важливим процесом для України. Ефективна реалізація транскордонних проєктів вимагатиме подолання низки бар'єрів, таких як правові, інституційні, фінансові та соціальні перешкоди. Для цього необхідно застосовувати комплексні стратегії, що включають гармонізацію законодавства з європейськими стандартами, розвиток інфраструктури, залучення додаткових фінансових ресурсів, посилення культурної співпраці та підтримку людського капіталу. Тільки через реалізацію таких стратегій Україна зможе максимально використати потенціал транскордонного співробітництва для забезпечення сталого розвитку своїх прикордонних регіонів та успішної інтеграції до європейського простору.

ВИСНОВКИ

У першому розділі були висвітлені ключові теоретичні аспекти транскордонного співробітництва (ТКС), а також розглянуто його зв'язок із процесами євроінтеграції та основні форми, що використовуються у сучасній міжнародній економіці. На основі цього аналізу можна зробити кілька важливих висновків щодо сутності, значення та перспектив ТКС у контексті європейської інтеграції України.

Транскордонне співробітництво є одним із найважливіших інструментів міжнародної співпраці в умовах глобалізації, особливо для країн, що знаходяться на етапі інтеграції до міжнародних економічних і політичних структур, таких як ЄС. ТКС сприяє інтеграції регіонів і держав через спільну роботу над вирішенням спільних економічних, соціальних, культурних та екологічних проблем. Воно дозволяє регіонам, що межують, спільно використовувати ресурси та інфраструктуру для досягнення більш високого рівня розвитку. Це особливо важливо для України, яка прагне повноцінної інтеграції до європейського простору, оскільки ТКС може стати ефективним механізмом наближення українських стандартів до європейських.

Важливу роль у розвитку транскордонного співробітництва відіграють євроінтеграційні процеси. Європейська інтеграція відкриває широкі можливості для прикордонних регіонів України в контексті розширення їхньої співпраці з сусідніми регіонами країн-членів ЄС. Це сприяє гармонізації законодавчих та економічних стандартів між Україною та ЄС, що, своєю чергою, полегшує обмін досвідом, ресурсами та інвестиціями. Україна вже бере активну участь у численних європейських програмах транскордонного співробітництва, таких як INTERREG та "Європейський інструмент сусідства", які спрямовані на розвиток інфраструктури, покращення екологічного стану та стимулювання економічної активності у прикордонних регіонах. Важливо відзначити, що євроінтеграційні процеси не лише стимулюють розвиток економіки, але й підвищують рівень політичної стабільності та безпеки, що є важливим фактором для регіонів, які межують з країнами ЄС.

Ще одним важливим аспектом, розглянутим у першому розділі, є форми та механізми транскордонного співробітництва, які набули широкого поширення у сучасній міжнародній економіці. Транскордонні кластери, єврорегіони, спільні інфраструктурні проєкти, а також транскордонне співробітництво у сфері освіти, охорони здоров'я та екології — всі ці форми показали свою ефективність у вирішенні важливих економічних і соціальних

завдань у прикордонних регіонах. Однією з найпоширеніших форм є єврорегіони, які створюють сприятливі умови для багаторівневої співпраці між регіонами кількох країн, об'єднуючи зусилля місцевих урядів, підприємців та громадських організацій. Вони забезпечують не лише розвиток спільних інфраструктурних проєктів, а й допомагають гармонізувати законодавчі й адміністративні процеси. Наприклад, Єврорегіон "Карпати" відіграє важливу роль у забезпеченні сталого розвитку прикордонних регіонів України, Польщі, Словаччини та Угорщини через реалізацію проєктів у сферах туризму, екології та транспортної інфраструктури.

Транскордонні кластери також є важливим інструментом для розвитку економічних зв'язків між підприємствами, науковими установами та органами влади у прикордонних регіонах. Вони дозволяють об'єднувати ресурси для розвитку інноваційних технологій і підвищення конкурентоспроможності в окремих галузях, таких як машинобудування, аграрний сектор чи відновлювана енергетика. Ця форма співробітництва є особливо перспективною в умовах інтеграції України до європейського економічного простору, оскільки забезпечує доступ до новітніх технологій та інновацій, а також дозволяє розвивати нові ринки збуту.

Спільні проєкти розвитку інфраструктури є ще однією важливою формою транскордонного співробітництва, яка має прямий вплив на покращення економічного становища прикордонних регіонів. Модернізація транспортних мереж, розвиток пунктів пропуску на кордоні та розбудова логістичної інфраструктури сприяють збільшенню товарообігу, поліпшенню умов для бізнесу та створенню нових робочих місць. Такі проєкти реалізуються за підтримки ЄС, міжнародних фінансових організацій та урядів країн, що беруть участь у транскордонній співпраці.

У підсумку можна зазначити, що транскордонне співробітництво є багатогранним явищем, яке включає різні форми та механізми взаємодії між державами та регіонами. Воно сприяє зміцненню економічних і соціальних

зв'язків, покращенню інфраструктури, гармонізації законодавства та підвищенню рівня життя населення прикордонних регіонів. Важливу роль у цьому процесі відіграє євроінтеграція, яка відкриває нові можливості для України в межах транскордонної співпраці з країнами ЄС. Перспективи подальшого розвитку ТКС полягають у посиленні ролі місцевих громад, активізації інвестицій та розширенні інституційних механізмів підтримки.

У другому розділі було проведено глибокий аналіз сучасного стану транскордонного співробітництва між Україною та Європейським Союзом, що дало можливість виявити як досягнення, так і проблеми цього процесу.

Транскордонна співпраця є важливим елементом євроінтеграційних процесів, і вона сприяє розвитку економіки, покращенню соціальних стандартів та зміцненню культурних зв'язків між Україною та країнами ЄС. Завдяки участі України у таких програмах, як Європейський інструмент сусідства, Східне партнерство та Програма транскордонного співробітництва CBC, вдалося досягти значних успіхів у модернізації інфраструктури, розвитку малого та середнього бізнесу, підтримці освітніх та культурних ініціатив. Це забезпечило покращення мобільності населення, зростання обсягів торгівлі та залучення інвестицій у прикордонні регіони. Важливим аспектом стало й підвищення рівня життя населення через покращення доступу до медичних, освітніх та соціальних послуг. Спільні проекти у сфері екології також сприяли покращенню стану довкілля в регіонах, що межують з ЄС.

Не менш важливим результатом транскордонної співпраці стало зміцнення економічної бази прикордонних регіонів через підтримку малого та середнього бізнесу. Завдяки ініціативам у рамках програми ENI та інших європейських ініціатив було створено нові можливості для розвитку підприємництва, зокрема шляхом відкриття бізнес-інкубаторів та надання фінансової підтримки стартапам. Це сприяло створенню нових робочих місць, підвищенню рівня зайнятості та поліпшенню загального економічного стану регіонів. Окрім того, залучення інвестицій стало можливим завдяки

покращенню інфраструктури та умов для ведення бізнесу, що зробило прикордонні регіони більш привабливими для іноземних інвесторів.

Соціальні результати транскордонної співпраці також мають значний позитивний вплив на прикордонні регіони України. Покращення доступу до медичних та освітніх послуг є одним із ключових досягнень цієї співпраці. Завдяки спільним проектам з сусідніми країнами ЄС було модернізовано лікарні та медичні центри у прикордонних регіонах, що дозволило забезпечити більш якісні медичні послуги для населення. Спільні освітні проекти, зокрема обміни студентами та викладачами, підвищили рівень освіти та сприяли культурному обміну між Україною та країнами ЄС. Це не лише підвищило рівень професійної підготовки студентів, але й створило можливості для розвитку міжкультурного діалогу та зміцнення культурних зв'язків.

Особливе значення має екологічна складова транскордонної співпраці. Спільні проекти з охорони навколишнього середовища дозволили зменшити рівень забруднення повітря, води та ґрунтів у прикордонних регіонах. Реалізація програм з очищення річок, зокрема річки Тиса, сприяла покращенню екологічного стану регіонів і збереженню природних ресурсів. Окрім того, проекти з розвитку відновлюваної енергетики, такі як будівництво сонячних і вітрових електростанцій, стали важливим кроком до підвищення енергоефективності та зменшення залежності від традиційних джерел енергії.

Однак, попри численні успіхи, транскордонне співробітництво стикається з низкою проблем, які перешкоджають його ефективній реалізації. Основними правовими бар'єрами є відсутність гармонізації українського законодавства з європейськими нормами, що ускладнює спільну роботу над проектами. Відмінності у правовому регулюванні митних процедур, сертифікації продукції та інших аспектів економічної діяльності створюють значні труднощі для бізнесу і призводять до затримок у реалізації проектів.

Таким чином, транскордонне співробітництво між Україною та країнами ЄС є важливим інструментом для досягнення економічного зростання, покращення соціальних стандартів та культурного розвитку прикордонних регіонів. Проте для подальшого розвитку співпраці необхідно подолати існуючі бар'єри та забезпечити більш ефективну координацію між державними та місцевими органами влади. Важливим кроком до цього є гармонізація законодавства з європейськими стандартами, забезпечення належного фінансування транскордонних проєктів та посилення культурного і соціального обміну. Лише за умови подолання цих викликів транскордонна співпраця зможе досягти свого повного потенціалу і сприяти інтеграції України до європейського простору.

У третьому розділі було розглянуто перспективи удосконалення транскордонного співробітництва України в умовах євроінтеграції, що є надзвичайно важливим елементом для розвитку прикордонних регіонів та загального економічного зростання країни. Транскордонне співробітництво відкриває широкі можливості для інтеграції України до європейського економічного та соціального простору, стимулюючи розвиток інфраструктури, економіки, соціальних зв'язків та культурного обміну. Важливим аспектом цього процесу є вивчення і використання європейського досвіду, застосування інструментів розвитку інфраструктури та економіки, а також подолання бар'єрів, що заважають ефективній співпраці.

Одним із найефективніших інструментів, які можуть сприяти покращенню інфраструктури та економічного розвитку прикордонних регіонів України, є фінансова підтримка через програми Європейського Союзу, такі як INTERREG та Європейський інструмент сусідства. Ці програми дозволяють фінансувати інфраструктурні проєкти, модернізацію транспортних мереж, розвиток енергетичної інфраструктури та реалізацію екологічних ініціатив, що є надзвичайно важливими для покращення умов життя та ведення бізнесу в прикордонних регіонах. Крім того, інтеграція України в європейську транспортну мережу TEN-T може стати вирішальним

кроком для покращення логістичних сполучень та збільшення товарообігу з країнами ЄС. Це дозволить Україні стати частиною європейських логістичних коридорів, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності регіонів, створенню нових робочих місць та збільшенню інвестицій у прикордонні території.

Одним із головних викликів для України у процесі транскордонної співпраці є наявність низки бар'єрів, які заважають ефективній взаємодії. Правові бар'єри, що виникають через відсутність гармонізації законодавства України з європейськими нормами, є однією з найбільших проблем для розвитку економічної співпраці. Відмінності у митних процедурах, податкових нормах та стандартах безпеки товарів ускладнюють торговельні операції, створюючи додаткові адміністративні труднощі для бізнесу. Для подолання цих проблем необхідно продовжувати процес гармонізації українського законодавства відповідно до європейських стандартів, що сприятиме спрощенню митних процедур, підвищенню прозорості та ефективності управління товарними потоками.

Інституційна неузгодженість між органами влади також залишається серйозною перешкодою для розвитку транскордонної співпраці. Недостатня координація між центральними і місцевими органами влади України, а також між урядами України та країн ЄС, ускладнює реалізацію спільних проєктів і програм. Однією зі стратегій для подолання цього бар'єра є створення спільних адміністративних структур для управління транскордонними проєктами, які дозволять ефективніше планувати та реалізовувати проєкти на обох сторонах кордону. Крім того, варто приділити увагу децентралізації управління, що дозволить місцевим органам влади більш активно брати участь у плануванні та реалізації транскордонних ініціатив, зокрема у сфері економіки, інфраструктури та культурного співробітництва.

Фінансові бар'єри також є значною перешкодою для розвитку транскордонної співпраці. Багато прикордонних регіонів мають обмежені фінансові можливості для реалізації великих інфраструктурних проєктів,

тому залучення додаткових ресурсів є необхідним кроком для забезпечення сталого розвитку. Стратегія подолання цієї проблеми полягає у збільшенні участі прикордонних регіонів у європейських програмах фінансування та грантових ініціативах, а також у розвитку механізмів публічно-приватного партнерства, що дозволить залучити приватний капітал до реалізації проєктів. Це допоможе забезпечити фінансову підтримку для будівництва нових доріг, модернізації залізничних мереж та розвитку логістичних центрів.

Подолання соціальних та культурних бар'єрів також відіграє важливу роль у розвитку транскордонного співробітництва. Мовні бар'єри, різний рівень соціально-економічного розвитку та культурні відмінності можуть ускладнювати взаєморозуміння між громадами по обидва боки кордону. Для вирішення цих проблем необхідно розвивати програми культурного обміну, спільні освітні проєкти, такі як Erasmus+, а також програми обміну студентами і науковцями, що сприятимуть поглибленню культурних зв'язків та підвищенню рівня взаєморозуміння. Окрім цього, важливою складовою успішної співпраці є розвиток людського капіталу через навчання та підвищення кваліфікації місцевих фахівців, що працюють у сферах управління транскордонними проєктами, бізнесом та економікою.

Отже, розвиток транскордонного співробітництва в умовах євроінтеграції є складним, але надзвичайно важливим процесом для України. Ефективна реалізація транскордонних проєктів вимагатиме подолання низки бар'єрів, таких як правові, інституційні, фінансові та соціальні перешкоди. Для цього необхідно застосовувати комплексні стратегії, що включають гармонізацію законодавства з європейськими стандартами, розвиток інфраструктури, залучення додаткових фінансових ресурсів, посилення культурної співпраці та підтримку людського капіталу. Тільки через реалізацію таких стратегій Україна зможе максимально використати потенціал транскордонного співробітництва для забезпечення сталого

розвитку своїх прикордонних регіонів та успішної інтеграції до європейського простору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз бар'єрів у транскордонному співробітництві між Україною та ЄС, 2023. URL: <https://uccr.org.ua>
2. Артьомов І.В. Транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України. Серія «Євроінтеграція: український вимір» : монографія. Ужгород : Ліра, 2009. 520 с.
3. Борщевський В. Українсько-польське економічне співробітництво в умовах євроінтеграції : монографія. Львів. Аверс. 2007. 328 с.
4. Воронова О.В. Транскордонне співробітництво в системі міжнародних економічних зв'язків. *Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях : зб. матеріалів XXI Міжнар. наук.-практ. конф. Одеського національного економічного університету, 26-27 квітня 2023 р.* Одеса : ОНЕУ, 2023. С. 262-263
5. Вплив європейських інтеграційних процесів на розвиток транскордонної співпраці України, 2023. URL: <https://euroresearch.org.ua>
6. Вплив інтеграції України в європейську економіку на розвиток прикордонних регіонів, 2023. URL: <https://crpr.org.ua>
7. Вплив інтеграції України до ЕЕА на розвиток прикордонних регіонів, 2023. URL: <https://www.eea.europa.eu>
8. Вплив міграційних потоків на транскордонне співробітництво України та ЄС, 2023. URL: <https://www.iom.int>
9. Вплив торгових бар'єрів на транскордонну співпрацю між Україною та ЄС, 2023. URL: <https://www.wto.org>
10. Глобальні виклики та можливості для транскордонного співробітництва, 2022. URL: <https://www.weforum.org>
11. Єврокомісія анонсувала зупинку транскордонного співробітництва з Росією і Білоруссю URL: [https:// www.rbc.ua/ukr/news/evrokomissiya-anonsirovalaostanovku](https://www.rbc.ua/ukr/news/evrokomissiya-anonsirovalaostanovku).

12. Єврокомісія профінансує транскордонні проекти з Україною, перервані війною URL: [https:// www.ukrinform.ua/rubric-politics/3535027-evrokomisia-profinansue-transkordonni-proektiz-ukrainouperervani-vijnou.html](https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3535027-evrokomisia-profinansue-transkordonni-proektiz-ukrainouperervani-vijnou.html).
13. Європейська агенція з розвитку транскордонної співпраці. Оцінка ефективності реалізації транскордонних програм в Україні, 2023. URL: <https://ecdc.europa.eu>
14. Європейська рада зовнішніх відносин (ECFR). Вплив європейської інтеграції на розвиток транскордонного співробітництва в Україні, 2023. URL: <https://www.ecfr.eu>
15. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU80K15U>.
16. Європейський банк реконструкції та розвитку (EBRD). Програми фінансування інфраструктурних проектів у прикордонних регіонах, 2023. URL: <https://www.ebrd.com>
17. Європейський інструмент сусідства (ENI). Програми фінансування транскордонних проектів. URL: <https://www.euneighbours.eu>
18. Європейський центр експертної підтримки транскордонних проектів. Кращі практики реалізації транскордонних ініціатив у країнах ЄС та Україні, 2023. URL: <https://www.ecbc.eu>
19. Єврорегіон Карпати – Україна. Проекти транскордонного співробітництва в рамках єврорегіонів, 2022. URL: <https://euroregionkarpaty.com.ua>
20. ЄС виділяє понад 530 млн євро на транскордонне співробітництво з Україною та Молдовою. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/12/2/694542>.
21. Захарова О. В. Участь України у функціонуванні євро регіонів. *Збірник наукових праць ЧДТУ*. 2022. Вип. 64. С. 75–87.
22. Інновації та транскордонне співробітництво: можливості для України, 2023. URL: <https://www.wipo.int>

23. Інтеграція України в європейські транспортні мережі: перспективи та виклики, 2023. URL: <https://razumkov.org.ua>
24. Калат Я. Я., Демедюк О. П. Перспективи розвитку інституціолізованих форм транскордонного співробітництва в Україні. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2017. № 5. С. 92–97.
25. Кацал І. Перевірка витрат за проєктами в межах програм транскордонного співробітництва: загальний концепт і практичні рекомендації. *Вісник МСФЗ*. 2019. № 8. URL: https://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZ001945.
26. Конференція регіональних та місцевих органів влади країн Східного партнерства (CORLEAP). Інституційне зміцнення транскордонної співпраці України та ЄС, 2022. URL: <https://corleap.eu>
27. Маркович В. В. Соціально-економічна ефективність транскордонного співробітництва України в умовах європейської інтеграції: дис. канд. екон. наук. спец. 08.00.02 / В. В. Маркович. Львів, 2017. 211 с.
28. Мельник О.Г., Приведа Р.Б. Форми транскордонного співробітництва в Україні: стан та перспективи розвитку. *Підприємництво та інновації*. Вип.12, 2020. С.30-36. URL: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/303/297>
29. Міжнародна асоціація прикордонних регіонів (AEBR). Сучасні моделі управління транскордонними проєктами в Європі, 2022. URL: <https://www.aebr.eu>
30. Міжнародний валютний фонд (IMF). Фінансові бар'єри та виклики в реалізації транскордонних проєктів, 2022. URL: <https://www.imf.org>
31. Мікула Н. Щодо підвищення ефективності організаційно-економічного забезпечення єврорегіонального співробітництва України та ЄС. Аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1229/>
32. Моделі успішної транскордонної співпраці України та ЄС, 2022. URL: <https://neweurope.org.ua>
33. Модернізація інфраструктури прикордонних регіонів України, 2022. URL: <https://www.ua.undp.org>

34. Національний інститут стратегічних досліджень. Проблеми та виклики розвитку транскордонного співробітництва в умовах євроінтеграції, 2023. URL: <https://niss.gov.ua>
35. Огляд політик транскордонної співпраці в країнах Східної Європи, 2023. URL: <https://www.oecd.org>
36. Пархоменко В. В. Проблеми та перспективи транскордонного співробітництва в Україні. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2020. № 4. С. 77–85.
37. Перспективи інтеграції України до європейського простору через транскордонне співробітництво, 2023. URL: <https://icps.com.ua>
38. Перспективи сталого економічного розвитку прикордонних регіонів України, 2023. URL: <https://www.unido.org>
39. Перспективи транскордонної співпраці між Україною та ЄС, 2023. URL: <https://www.ier.com.ua>
40. Політика регіонального розвитку та транскордонне співробітництво. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy
41. Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2021–2027 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/408-2021-п#Text>.
42. Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2021–2027 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 14 квіт. 2021 р. 408-2021-п. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/408-2021-%D0%BF#n110>.
43. Про міжнародне територіальне співробітництво України: Закон України від 24.04.2024 р. № 3668-IX V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3668-20#n238>
44. Проблеми та перспективи транскордонного співробітництва України в умовах євроінтеграції, 2023. URL: <https://ird.gov.ua>

45. Програма «Horizon 2020». Інновації та дослідження для розвитку транскордонного співробітництва в ЄС та Україні, 2023. URL: <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020>
46. Програма CBC (Cross Border Cooperation). Фінансування транскордонних проєктів між Україною та ЄС, 2023. URL: <https://cbc.interreg.eu>
47. Програма INTERREG. Регіональне співробітництво: інструменти фінансування та стратегічний розвиток, 2022. URL: <https://interreg.eu>
48. Програма Європейського Союзу для України. Інвестиції у прикордонні регіони: перспективи для сталого розвитку, 2023. URL: <https://europa.eu>
49. Програма Східного партнерства ЄС. Стратегії покращення транскордонного співробітництва для країн-учасників, 2023. URL: <https://eap.csis.org>
50. Програми підтримки транскордонного співробітництва, 2023. URL: <https://me.gov.ua>
51. Розвиток інфраструктури в прикордонних регіонах України, 2022. URL: <https://www.worldbank.org>
52. Розвиток інфраструктури та логістики прикордонних регіонів України, 2023. URL: <https://cbc.org.ua>
53. Розвиток транскордонних ініціатив в рамках європейської політики сусідства, 2022. URL: <https://www.cor.europa.eu>
54. Селменський М. С. Аналіз транскордонної співпраці як форми стабільного партнерства між Україною та ЄС. *Часопис Київського університету права*. 2023. №3.
55. Співробітництво прикордонних регіонів у Європі: сучасні виклики та перспективи, 2022. URL: <https://www.aebr.eu>
56. Співробітництво України з Європейським Союзом у сфері транскордонної співпраці, 2023. URL: <https://mfa.gov.ua>
57. Стратегії подолання бар'єрів у транскордонній співпраці з ЄС, 2023. URL: <https://www.uiip.org.ua>

58. Стратегічний розвиток транскордонної співпраці з ЄС, 2023. URL: <https://uifuture.org>
59. Транскордонне економічне співробітництво: виклики для України, 2023. URL: <https://www.piie.com>
60. Транскордонне співробітництво та регіональний розвиток: український контекст, 2022. URL: <https://www.ceps.eu>
61. Транскордонне співробітництво України: стан, проблеми, перспективи: монографія / за заг. ред. І. В. Артьомова. Ужгород : Закарпатський державний університет, 2012. 520 с.
62. Транскордонне співробітництво як інструмент інтеграції України в європейську економіку, 2023. URL: <https://regecon.org>
63. Фінансування інфраструктурних проектів у прикордонних регіонах, 2022. URL: <https://www.eib.org>
64. Чеботарьов В. А. Бар'єри в системі транскордонного співробітництва Україна-ЄС: аналіз та рекомендації. *Проблеми економіки*. 2021. №1. С. 58–63.
65. Cooperation between EU cities and regions with their Ukrainian partners. Study Requested by the REGI Committee. 2023. URL: [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL_STU\(2023\)733117](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL_STU(2023)733117)
66. Hungary-Slovakia-Romania-Ukraine Programme URL: <http://www.huskroua-cbc.net/>.
67. Interreg NEXT Romania — Ukraine. URL: <https://ro-ua.net/en/home-2021-2027>.
68. Joint Paper on Interreg NEXT Strategic Programming 2021–27. Interreg NEXT programmes on EU external borders with the neighbouring partner countries. URL: https://www.pbu2020.eu/files/uploads/pages_en/pbu2021-2027/documents/EC%20-%20Joint%20paper%20on%20Interreg%20NEXT%20Strategic%20Programming%202021-2027.pdf
69. Poland-Ukraine Programme URL: <http://www.pbu2020.eu/en>.

70. Regarding the Sea Process of Interreg A NEXT Programme between Hungary, Slovakia, Romania and Ukraine for period 2021– 2027. URL: <https://huskroua-cbc.eu/news/programme-news/documents-available-for-slovakia-romania-and-ukraine-regarding-the-sea-process-of-interreg-a-next-programme-between-hungary-slovakia-romania-and-ukraine-for-the-period-2021-2027>
71. Regulation (EU) 2021/1059 of the European Parliament and of the Council of 24 June 2021 on specific provisions for the European territorial cooperation goal (Interreg) URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R1059>.
72. Zheltovskyy, V. Impact of Eastern Partnership initiatives on Europeanization processes in Ukraine. *On-line Journal Modelling the New Europe*. 2021. №36. С. 83–105.